

Buga ginra hpareng hpaji ginlen wunkat

Pandung Du Na Matu Rung Masha Ni Hpe Hpareng Ai Lam

AMYU SHA HKAM JA LAM HTE HPAJI KOMITI

COMMUNITY
MANAGEMENT
EXTENSION
PROGRAM

Gumhpraw htawk ai: BDC/NBC/OSI

Pandung Du Na Matu Rung Masha Ni Hpe Hpareng Ai Lam

Jep ai wa hte dip shabra ai wa

NATIONAL HEALTH AND EDUCATION COMMITTEE
56/1 Kradanga Road
Chiang Puak
50300
Chiang Mai
Thailand.

2005 ning July Shata

Ga gale ai wa :

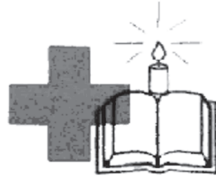
Dr. L. C. Kha Lum

Laika buk hkrang shalat ai wa :

Soe Htay

Copyright © National Health and Education Committee

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of National Health and Education Committee.

Acknowledgement

In publishing of training modules of the Community Management Extension Program (CMEP), the National Health and Education Committee (NHEC) would like to express our heartfelt thanks to many individuals for their help in translating, editing and designing the CMEP modules.

The NHEC also greatly appreciated our financial sponsors, the Danish Burma Committee/ the Danish Labour Movement's International Forum (DBC/AIF), The Norwegian Burma Committee (NBC) and Open Society Institute (OSI) for their generous and continued support.

National Health and Education Committee (NHEC)
P.O. Box 178
Chiang Mai University,
Chiang Mai 50202
Thailand.
E-mail: nhechq@nhecburma.org
www.nhecburma.org
Tel/Fax: + 66 53 357083

“MALAWM”

DAW

LAIKA MAN

1. Rung masha ni hpe up hkang hpareng ai ladat ni	1
2. Up hkang masa ni	16
3. Rung masha ni hpe wunkat jaw ai lam	23

Managing Staff for goal achievement

Rung masha ni hpe up hkang hpareng ai ladat ni

Ga Hpaw

(Introduction)

Pandung du na matu rung masha ni hpe Hpareng ai lam laika a gabaw I de hkap tau hkalum la ga ai. Ndai ga baw gaw rung masha ni hpe hparan lajang ai ladat ni ngu shamyng ai. Ndai ga baw hta aten kadun bungli pandung hte aten galu bungli pandung ni a lam jawm myit yu nna, bungli pandung hpe du dep hkap lu na aten jahpan ni hte pandung masat na matu Hpareng wa hku nna rung masha ni hpe bawngban jahkrup ai lam ni lawm nga ai. Bungli pandung du dep na matu amu bungli hprai garan ai lam mung jawm sharin la na re.

Rung masha ni bungli galaw ai hpe manu masat dawdan ai lam mung myit shalawm na rai nga ai. Pandung de n du lu hkra jebat shing dang ai manghkang ni hte dai dingbai dingna ni hpe tawt lai lu na lam ni mung myit yu na ga ai. Hparang jahtum rung masha ni hpe bungli kaw na jahkring kau ai lam hpe myit yu na ga ai.

Bungli Pandung Ni

(Work Goals)

Pandung ni gaw anhte galaw shangut la mayu ai mahtai ni rai nga ai. Dai pandung ni gaw shadawn shadang hte shadawn lu mai nga ai. Dai pandung ni gaw anhte hpe anhte a bungli sa wa ai lam de madun ya nga ai. Dai pandung ni gaw anhte shakut shaja sa wa na shawng lam de nga nga ai. Dai hta anthe du dep la na pandung hpe gara aten shabyin lu na ngu ai mung lawm nga ai.

Dai pandung ni gaw tinang a marai hkum hte seng ai pandung ni mung rai nga ma ai. Tinang a marai hkum hte seng ai pandung kanan langai mi gaw, “Du na lahkawng ning hta English hte seng ai jawng yu lakmat langai lu la na,” ngu ai re. Hpung hte seng ai shing n rai bungli hte seng ai pandung ga shadawn kasi langai mi gaw- “Du na ra ai Shata 12 hta ma rem jawng a matu karum gumhpraw lu la na” ngu ai re.

Aten Kadun Hte Aten Galu Pandung Ni

(Short and long term goals)

Pandung ni gaw aten kadun pandung shing n rai aten galu pandung mai byin ai. Aten kadun kun, aten galu kun? ngu ai gaw pandung ni hpe du dep hkap la na aten hta madung nga ai. Ga shadawn aten kadun pandung kasi ni gaw- “Dai ni htum ai shaloi nye sara hpe laika langai ka ya na” “Bat lahkawng laman komiti zuphpawng langai mi bai hpawng na,” “Ndai Shata htum yang karum gumhpraw hpyi shawn ai laika proposal langai mi ka na” ngu ai re.

Aten galu pandung kasi ni hta ndai lam ni shalawm da chye ai- “Ndai shaning htum yang mare buga bungli Hpareng sharin masing langai shabyin da na.” “Du na manga ning hta (**manager**) Hpareng wa langai mi hpe lu wunkat shalat shapraw na,” “Du na ra ai masum ning hta hkali byin ai ma kaji ka-ang hkup shabyin na,” ngu ai re.

Aten Jahpan Mahkret Ka Lajang Ai

(Drawing up the time lines)

Aten jahpan mahkret (**Timeline**)gaw pandung ni hpe du dep hkap la lu hkra gara bungli hpe galoi galaw na ngu ai lam madun da ai. Dai aten jahpan mahkret ni gaw aten kadun pandung de madi madun ai rai yang rai na, aten galu pandung de madi madun ai rai yang rai na.

Aten galu pandung langai mi gaw aten kadun pandung law law du dep lu ai a ntsa e shamyet shanat nga na re. Aten kadun pandung ni pyi dai pandung ni de grai n du dep lu yang ngut kre la ai bungli kaji law law hta madung shamyet shanat nga chye ai re.

Ga shadawn— Aten kadun pandung langai mi gaw laban bat lahkawng laman hta komiti hpawng langai mi hpawng na ngu ai rai na. Lai wa sai komiti dawdan minute hpe garai n ka nna, hpang na komiti hpawng hta bawngban na gabaw jahpan garai n lu ka da yang kaga komiti hpawng langai mi bai hpawng na ngu ai pandung de n du dep lu ai. Rung amu galaw masha ni hku nna zuphpawng hpawng na gabaw hte seng ai shiga ni shinggyim ra ai. Zuphpawng ten hta galaw ngut ra ai bungli ni hte gara bungli ngut na ngu komiti hpe tang dan na aten jahpan mahkret (**timeline**) ka lajang ra ai.

Dai aten jahpan mahkret gaw lawu de madun da ai zawn rai na—

Pandung: May 18, 1998 (Bat masum ya) Komiti hpawng langai alak mi bai hpawng na.

Bungli	Galoi	Kadai Galaw Na
Dawdan minute ka na	May 3, 1998 (Bat 2 ya)	Saw Wah
Zuphpawng agenda gabaw jahpan ka lajang na	May 4, 1998 (Bat 3 ya)	Naw Htoo
Shiga shinggyin na	May 9, 1998 (Bat 1 ya)	Naw Htoo
Masing ka lajang na	May 10, 1998 (Bat 2 ya)	Saw Wah yan Naw Htoo
Hkrat ang ai gumhpraw sawn na	May 12, 1998 (Bat 4 ya)	Saw Eh Na
Agenda zuphpawng gabaw jahpan shagun jaw na	May 13, 1998 (Bat 5 ya)	Saw Wah

Pandung Du Na Matu Rung Masha Ni Hpe Hpareng Ai Lam

Sawk hka ja laika

Aten jahpan mahkret hpe lahta de madun tawn ai kasi zawn rai rai, kaga lam amyu myu hku rai rai ka lajang mai ai. Aten jahpan mahkret hpe laika man a nda maga hku galu yang di nna ka lajang da mai ai. Shing n rai, laika man hta dingdung hku ka nna makau de mying hte nhtoi ni ka mai ai. Aten jahpan mahkret gara hpan lang na ngu ai gaw, dai aten jahpan mahkret hta ka bang na shiga hta hkan na re.

Pandung Masat Na Hte Seng Nna Rung Masha Ni Hte Bawngban Jahkrup Ai Lam (Consulting Staff About Setting Goals)

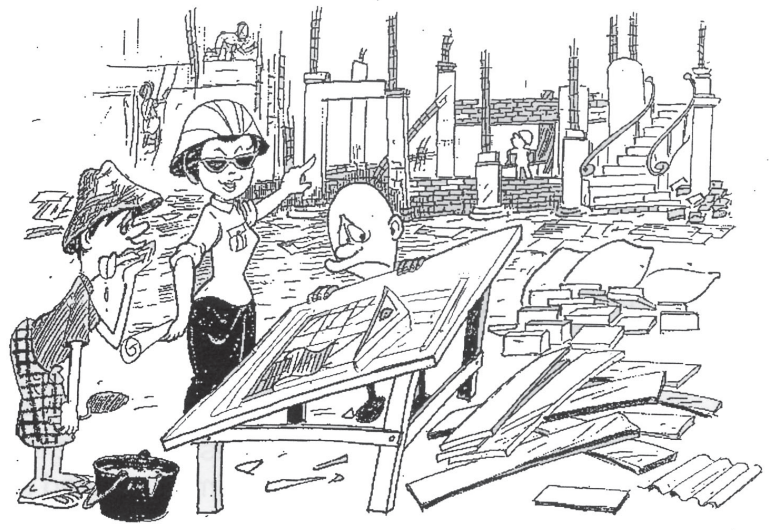
Bungli ginra hta, pandung hpe du dep hkra galaw na matu lit lu ai bungli masha ni gaw, dai pandung ni hpe du dep lu hkra galaw na kade loi ai, shing n rai, kade yak ai, ngu ai hpe chye ai ni rai nga ai. Pandung du lu na matu kade shanut ai, kade aten galu ra na ngu ai hpe shanhte chye na re. Bungli pandung hte seng nna mung dai pandung ni hpe du dep lu na aten jahpan hte seng nna mung Hpareng wa gaw shi a rung masha ni hte bawng ban jahkrup ra ai.

Hpareng wa (**manager**) hku nna gaw bungli masha ni galaw lu na re ai ngu shi myit nawn ai pandung ni hpe masat ya tim, gaja wa gaw, rung masha ni n du dep lu ai majaw tatut n mai byin ai pandung rai chye ai.

Rung masha ni hte bawngban jahkrup yang ndai manghkang hpe tawt lai awng dang lu nna pandung hpe du dep hkap la shangun nga ai. Rung masha ni hte bawngban jahkrup ai gaw shanhte hpe pandung masat ai lam hta daw chyen hku shalawm la ai rai nna, shanhte mung hpung a bungli masing hta shang lawm ai lam hpe myit hta hkam sha na rai nga ai.

Lam kaga hku tsun ga nga yang, rung masha ni gaw nau loi ai pandung masat yang shanhte hte Hpareng wa hku nna dai pandung hpe a mai mai sha du dep lu ai majaw nau wa arawng la shara n nga na re. Dai majaw bungli byin shangun mayu yang, rung masha ni hte hpareng wa jawm jahkrup nna htap htuk ai pandung hpe masat ra ai.

Pandung hpe masat ai majaw hpung kata na rung masha ni gaw shanhte a bungli hta hpa baw hpe galaw ra ai ngu ai hpe asan sha chye lu ai. Pandung n masat da yang rung masha ni gaw tinang hkrai amu n chye galaw sa wa ai majaw Hpareng wa hku nna tut e bungli matsun nga ra na rai nga ai.

Bungli Ninghtan Shinggyin Nna Lit Garan Ai Lam

(Organizing and allocating work activities)

Pandung de du lu na matu galaw ra ai bungli ni hpe hpai garan ai ladat amy myu nga ai. Ndai bungli ni gaw- rung masha ni a zuphpawng ni (**staff meetings**), uhpung hku galaw ai bungli (**teamwork**), lit hpai garan ai (**delegation**), jahkrup htingrat ai (**negotiation**) rai nga ai.

Rung Masha Ni A Zuphpawng Ni-

(Staff Meetings)

Bungli pandung langai mi hpe du dep hkap lu na matu rung masha law law gaw rau sha amu jawm galaw ra na re. Rung masha ni hpe bungli hprai garan ya ai ladat amy mi gaw rung masha ni a zuphpawng staff meeting hta bawngban jahkrup ai ladat rai nga ai bungli gaw galaw masha ni gaw tinang galaw ngut na zawn re ai bungli hpe galaw na matu tinang a myit hte hkap la na ma ai. Shanhte galaw na bungli hpe aten kade la ra na hte, galaw sa wa ai bungli yi ngam hpe rung masha ni a zuphpawng staff meeting de galoi tang madun lu na hpe jawm myit hkrum na ma ra ai. Kalang lang bungli langai mi hpe rung masha langai hta jan nna mung galaw na myit hkrum hkap la chye nna, shiga shinggyin ai bungli shing n rai shiga ka ai bungli ni hta mu galaw masha grau law law ra chye ai.

N-gun Gumhpawn Bungli

(Teamwork)

Bungli galaw ai masha law law bungli langai mi hpe jawm galaw yang shanhte gaw hpung langai mi hku nna galaw na rai ma ai. Ndai lam gaw, uhpung zuphpawng team meeting hta bungli jawm garan hprai la nna, kadai hpa baw galaw na ngu ai hpe chye shangun ai rai nga ai. Bungli galaw uhpung gaw rau sha sa nna galaw na rai ma ai. Ga shadawn— Sun galaw ai uhpung gaw tsing dan, tsing shawt, ga htu ga chye, hkai hkai ai bungli ni jawm garan hprai galaw na rai nga ai.

Bungli Hprai Garan Ai Lam

(Delegation)

Hpareng wa (**manager**) gaw gara bungli hpe kade grau kaja dik galaw lu na ngu ai hpe daw dan ra ai. Hpareng wa (**manager**) gaw dai bungli ni hpe garan hprai ya nna, shi hpang de rai rai, uhpung zuphpawng team meeting de rai rai, bungli galaw ai report hpe galoi bai tang dan ra ai lam atsawm chye shangun na rai nga ai. Ndai gaw bungli lit hprai garan ya ai lam rai nga ai. Hpa majaw nga yang bungli galaw ai rung masha ni gaw tinang galaw ang wa ai bungli hpe kabu gara galaw tim, tinang myit hte lata la ai n re ai majaw bungli hprai garan ai ngu ai re.

Galaw ra ai bungli nau law ai shaloi shing n rai, marai langai a matu aten nau galu hkra galaw ra ai shaloi, pandung de du lu na matu bungli hprai garan ai lam galaw na grai ra ahkyak ai. Bungli

pandung a matu lit nga ai lit hkam Hpareng wa (**manager**) gaw galaw shangut ra ai bungli hpe daw hte daw garan na, kung kyang ai hta hkan nna bungli hprai garan shangun chye ra ai. Pandung du n du hte, hpai garan ya da ai lit ni hpe galaw ang ai ni n shangut kun? jep yu na lit gaw Hpareng wa (**manager**) a lit naw rai nga ai.

Htingrat Ai Lam

(Negotiation)

Bungli galaw masha langai mi gaw pandung langai mi hpe dep hkap hkra galaw ra nna shi hpe karum na kaga amu galaw masha ra yang, shi nan gaw Hpareng wa (**manager**) n rai yang, kaga amu galaw ai bungli masha ni hpe karum hpyi mai ai. Kaga bungli masha ni hpe tinang a bungli hta shang lawm na matu tsun yang htingrat ai lam galaw ra na re. Shanhte gaw kadai hpa baw bungli galaw lu ai hpe tsun jahta nna hpang jahtum lahkawng maga bungli hte seng nna myit hkrum lam lu la mai ai. Ga shadawn— Bungli masha ni hta na langai mi gaw ya yang kaga bungli grai kyin ai rai tim, hpang na bat hta gaw galaw karum lu na re nga nna htingrat mai ai. Ndai hpe myit hkrum lam la da mai ai. Ndai zawn re ai htingrat lam ni gaw pandung ni hpe du dep lu na, shing n rai, n du dep lu na ngu ai hpe shabyin ya lu ai.

Pandung Du Dep Ai Hpe Manu Masat Maram Yu Ai

(Evaluating Goal Achievement)

Pandung de du dep lu, n lu, ngu ai hpe bungli galaw ai shara hta shadawn yu yang sha, rung masha ni gaw pandung ni de du lu na matu tinang galaw ang ai amu hpe tang du hkra galaw, n galaw lu Hpareng wa hku nna jep sagawn na rai nga ai. Hpareng wa (**manager**) gaw aten kadun pandung ni hpe **evaluation** manu masat maram yu nna jep sagawn lu ai.

Hpareng wa gaw rung masha ni hpe lawu de na lam ni galaw na matu **evaluation** manu masat maram ya nga ai.

- ★ Bungli masha galaw ai lam kaja, n kaja dawdan na matu,
- ★ Bungli masha langai mi bungli kade daram galaw lu ai hpe shadawn na,
- ★ Bungli masha ni hpe rung masha ni chye na wa na matu karum ya ai,
- ★ Bungli masha ni hte hku hkau kanawn mazum ai lam grai hkra wa na matu,
- ★ Bungli masha a gawng kya ai lam ni hte n-gun rawng ai lam hpe dawdan na matu,
- ★ Bungli masha ni tinang galaw ang ai amu hta maju jung nna, shanhte galaw ai lam ni grau hkra jat wa hkra karum ya na.

- ★ Bungli n lu galaw ai bungli masha ni hpe jahkring kau, shapraw kau na matu,
- ★ Bungli kang ka nna kyet ai bungli masha hpe shabrai jat ya nna rai rai, aya sharawt ya nna rai rai shagrau masat n-gun jaw na matu
- ★ Bungli masha a matu grau kaja ai pandung hte magam lit jahkrat ya na matu,
- ★ Bungli masha hpa baw wunkat sharin jat la ra ai hpe daw dan na matu rai nga ai.

Rung Masha Bungli Galaw Ai Hpe Jep Maram Nna Bungli Report Tang Na

(Staff Performance Appraisal and Work Reports)

Hpareng ni gaw staff **performance appraisal** rung masha bungli galaw ai hpe jep maram nna **work reports** bungli lam tang dan ai laika ka nna, rung masha ni pandung de kade du dep lu hkra bungli galaw nga ai hpe manu dan maram lu ai.

Ndai gaw Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha ni a lapran lahkawng maga bungli shabyin ai masa lam rai nga ai. Dai gaw bungli masha galaw ai amu hpe Hpareng wa mung, bungli masha mung jep maram lu ai ladat rai nga ai. Du na ra ai ten hta bungli masha wa hku na pandung de gara hku matut galaw sa wa na lam shanhte hpe masing lajang shangun lu ai. Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha yan appraisal bungli maram ai hpe ka lajang ai re. Shi htung hte maren nga yang, bungli ginra kaw, **appraisal meeting** bungli maram ai zuphpawng garai n galaw yang appraisal bungli maram laika ka lajang na matu ka jahpring ra ai laika hkrang (**form**) nga chye ai. **Work report** bungli report mung bungli masha a magam hpe jep maram yu ai ladat amy mi rai nga ai. Bungli report (**work report**) hta gaw, bungli galaw ai aten kade na ai ngu ai hte, bungli a mahtai kaning re ai shapraw ai lam ni lawm na re. Dai hta n ga bungli galaw ai mahtai hte dai pru wa ai mahtai gaw shawng e yaw shada tawn ai shingte masat de du dep lu kun? N dep lu kun? ngu ai hpe mung tang madun na rai nga ai.

(*Appraisal*) manu masat ai dawdan masa gaw lawu de na lam ni nre—

- Bungli masha a hkum marai atsam (**personality**) hpe gasat ai n rai na.
- Hpareng wa (**manager**) hku nna bungli galaw ai masha hpe mara shagun ai aten n rai na.
- Hpareng wa (**manager**) lagyim makoi tawn ai shiga report n rai na,
- Bungli masha ni tinang a bungli hte seng nna hkrit tsang ai ten n rai na.

(**Appraisal form**) manu masat dawdan ai laika hkrang gaw ndai lam ni hpe san na re: bungli masha galaw ngut dep lu sai bungli pandung madung hpa rai ta? Bungli masha ni n lu galaw ngut dep ai pandung gaw hpa ta? yak dik ai bungli daw chyen ni gaw gara mahtang rai ta? bungli hpe grau tang du hkra grau kaja hkra galaw ai hta dingbai dingna byin shangun ai gaw hpa rai ta? bungli hta gara hpe

mahtang shanhte galaw pyaw dum ma ta? kaning re ai galai shai ai lam hpe shanhte mu mayu ma ai kun? Kaning re ai masa ningnan hpaji ningnan hpe shanhte sharin la mayu ma ta? ngu ai re. Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha yan gaw laika hkrang **appraisal form** hpe **appraisal meeting** garai n du yang tinang hkrai kaga ga ka jahpring mu ga.

Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha yan hkrum nna shan lahkawng a mahtai ni hpe jahkrup ai shaloi, **action plan** amu bungli masing hpe ka lajang nna dai masing hta gaw Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha yan du na ra ai ten e, rau rai rai, kaga ga rai rai galaw sa wa na matu myit hkrum ai lam ni hpe shalawm na rai ma ai. Shan lahkawng myit hkrum da ai bungli pandang ningnan ni mung shalawm na rai ma ai.

Appraisal bungli jep masat ai lam hpe man man galaw nna, madi shadaw ai hku kaja ai maga de sagawn ai rai yang, bungli pandang ni majaw ndep hkap lu ai lam ni hpe mu tam na matu karum la na re. Hpareng wa (**manager**) hku nna mung bungli masha ni hpe shan hte galaw shangut lu ai lam a matu kumhpa shagrau masat na ahkaw ahkang shapraw ya lu ai.

(Appraisal form) bungli jep masat laika hkrang gaw lawu de madu da ai kasi hte bung na rai nga ai.

**Bungli Galaw Ai Hpe Jep Masat Ya Ai Laika Hkrang
(Performance Appraisal Form)**

- Ndai bungli a lit ni hte magam ni hpa rai ta?
- Hpa baw pandang ni hpe dep hkap shangut lu sata?
- Kaja dik galaw lu ai hpa rai ta?
- Hpa baw pandang ni hpe gaw garai n dep hkap lu a ta?
- Pandung hpe ndu dep lu na matu kaga masha ni galaw ai pat shing dang lam ni gaw hpa rai ta?
- Bungli hpe grau hkrak hkra sharawt na matu hpabaw hpe galai shai kau ra a ta?
- Bungli hte seng nna nang ra dik gaw hpa rai ta? (Bungli masha a matu sha)
- Bungli hte seng nna nang n ra dik hpa rai ta? (Bungli masha a matu sha)
- Bungli hta myit lawm hpa, myit shamu ya na zawn re ai kung kyang lam hte machye machyang ni hpe bungli a matu nga nga ma ni?
- Bungli pandang hpe du dep lu na matu gara machye machyang ningnan gaw karum a ta?

- Bungli galaw ai hpe grau kaja hkra gara wunkat hpan gaw grau kaja htap htuk a ta?
- Bungli a matu kaning re ai madi shadaw lam ra ai kun?
- Ndai bungli (hpaga hpung) hta kaga hpabaw ahkaw ahkang naw mai lu na kun? (Hpareng wa **manager** a matu sha)

Manghkang Hpe Madi Madun Ai Lam

(Identifying Problems)

Appraisal bungli jep dawdan ai hte **work report** bungli jahpan langai gaw bungli masha ni pandang du dep na matu shakut ai hta hkrum ai manghkang ni hpe madun dan nga ai. Dai mayak manghkang byin ai gaw lawu de na lam ni a majaw mai byin ai—

- ❖ Bungli matsun ai lam asan n sang lang ai
- ❖ Bungli galaw shangut na matu kung kyang ai lam n nga ai.
- ❖ Hkum tingdek a manghkang hte myit maju jung ai lam.
- ❖ Rung masha shada lapran hpai shai hkat ai.
- ❖ Myit n pyaw n ngawn lam (Masin n si ai)
- ❖ Rung masha hku nna shanhte a bungli ntsa e mu mada ai ningmu, ndai ni a majaw rai nga ai.

Bungli A Lam Asan Sha N Sang Lang Ai

(Unclear job description)

Bungli galaw ai rung masha law malawng hpe shanhte galaw ra ai lit bungli jaw da tim kadai hpa baw hpe gara hku galaw na ngu nna asan sha n sang lang ai byin chye ai. Kade daram madang galaw yang kaja sai ngu nna masat da ai lam (**performance standards**) n jaw ai byin chye ai.

Hpareng wa hku nna shi a bungli masha shagu hpe tinang galaw ra ai bungli hta kaning re ai lam ni lawm ai hpe asan sha tsun dan nna, shi kaw na hpa baw kade daram myit mada ai lam chye shangun ra ai. Bungli nnan galaw hpang wa ai ten kaw na, ndai hku hkrak sang lang yang, pandang ndu ai manghkang ni pru wa na hpe koi yen kau lu na rai nga ai.

Bungli Shangut Na Satu Kung Kyang Ai Lam N nga Ai

(Lack of skills to complete tasks)

Kalang lang rung masha ni gaw bungli lama ma hpe galaw shangut na matu ra ai kung kyang lam n nga ai sha, dai bungli hpe galaw lu na myit mada nna galaw shangun ai hkrum chye ai. Hpareng wa gaw hpa bungli a matu kaning re ai atsam kung kyang lam lu ra ai hpe chye da nna, bungli garai n garan ya yang kadai gaw kaning re ai atsam rawng ai lam chye hkra di ra ai. Rung masha gaw kung kyang lam n nga yang galaw shut nna pandung du na lam hta grai laja lana hku machyi sum hkrum chye ai.

Tinang Hkum Tingdek Hte Seng Ai Manghkang Hte Myit Maju Jung Ai Lam

(personal problems and commitment)

Kalang lang rung masha ni hta tinang hte sha seng ai manghkang nga ai majaw galaw lu na daram amu n galaw ai bungli hpe je bat ai myit maju jung hpa lama ma pru ai majaw bungli hta hkra chye ai. Ga shadawn- bungli masha a nta dinghku masha ni gaw, bungli ten laman shi kaw na karum na myit mada ai lam pru wa chye ai Hpareng wa (manager) gaw dai zawn re ai hkum tingdek hte seng ai myit maju jung hpa lam ni a majaw bungli hta hkra wa chye ai hpe chye na tawn nna, dai lam hpe koi yen lu na matu bungli masha wa hte bawngban jahkrup ra ai.

Rung Masha Shada Da A Lapran Na Hpai Shai Hkat Ai N ru N ra Lam

(Conflict between staff)

Kalang lang rung masha shada n ram hkat chye ai. Shanhte gaw masha langai ngai nga nga yang sat lawat amy mi madun chye ma ai. Dai zawn re ai gaw shanhte hpe bungli pandung du na kaw na jahkring kau shangun nna, kaga masha ni hpe mung bungli ginra hta myit daw hten shangun chye nga ai. Hpareng wa (**manager**) gaw rung masha shada da a lapran na hpai shai hkat ai n ru n ra lam ni hpe hparan kau ya lu na matu dai lam ni hpe chye mu tawn ra ai.

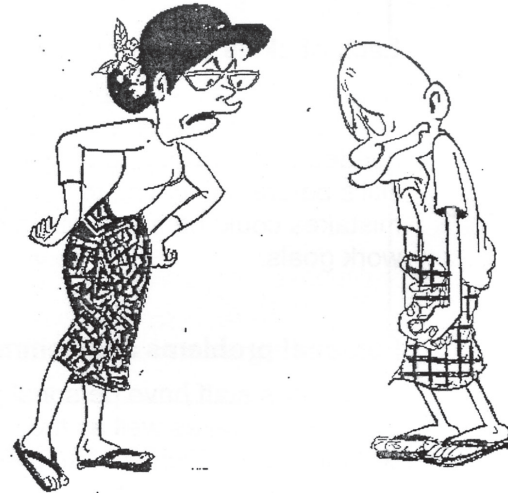
Myit N pyaw Myit N dik Ai Lam Ni

(Grievances)

Bungli masha ni gaw madat ya nna hpyan kau ya ra ai myit n pyaw myit n dik ai lam ni nga chye ai. Shanhte aput angun nga ai lam lama ma a majaw bungli pandung ni de n mai du mat chye nga ai. Myit n pyaw n ngawn ai lam ni hpe madat la ya nna hparan ya ai ladat hpe Hpareng wa (**manager**) chye da ra ai.

Myit Masa (Attitudes)

Bungli pandang du na hpe ding bai dingna shabyin ai bungli ntsa e amu galaw masha ni tawn da ai myit masa bungli masha ni hta rawng chye ai. Ndai zawn re ai myit masa gaw kaga bungli masha ni a matu mung shanhte galaw ai bungli ntsa e kaja ai maga hku mu na yak shangun chye ai. Lahta de tsun ai hkum tingdek na ni hpe manghkang langai mi re ai ngu n mu na matu Hpareng ni (**managers**) sadi maja ra ai manghkang byin wa yang mung manghkang byin sai lam chye yu ra ai. Bungli masha hpe kaga bungli shangun yang kaja ai maga hku mu mada chye wa na kun? ngu ai chye lu hkra Hpareng wa (**manager**) gaw dai bungli masha hte bawngban jahkrup yu ra ai.

Manghkang Ni Hpe Hparan Awngdang Ai Lam (Overcoming problems)

Bungli pandang de du dep lu hkra manghkang ni hpe hparan awng dang ai ladat amy myu hpe Hpareng wa (**manager**) jai lang mai ai. Hpareng wa (**manager**) gaw (**appraisal**) bungli dinglun laika hpe rung masha ni hte rau gaw ka lajang ngut nna manghkang gaw gara mahtang re ai ngu nna madi madun lu jang, shanhte gaw manghkang ni hpe hparan kau lu na kaja dik ladat gaw gara mahtang re ai hpe jawm dawdan lu na rai nga ai.

Wunkat (Training)

Bungli masha ni hku nna shanhte galaw ang ai magam lit ni hpe galaw lu na atsam kung kyang lam n nga yang, wunkat sharin jahpat la mai ai. Aya kaba ai rung masha kaw na hkawt bungli masha yawng gaw wunkat sharin jahpat hkam ai kaw na akyu hkam la mai ai.

Wunkat hpe sharin hpawng langai ngai de sa lung la nna rai rai, bungli galaw ai kaw na sharin hkam la nna mi rai rai, sharin jahpat la mai ai. TAFE College hta hpaji hpungjat sharin la ai mung wunkat amy mi rai nga ai. Wunkat sharin hkam la nna computer kung kyang jat wa lu ai, laika ka ai hta grau kung kyang wa lu ai, tsun shaga ai lam hta kung kyang jat wa lu ai, htingrai htingrat lam hta grau chye chyang kung hpan wa lu ai, jak arung arai ningnan ni hpe jum tek lang ai hta kung jat wa lu ai.

Wunkat hte seng nna Ga Baw-3 hta kata lam azin ayang sang lang da ai.

Hpaji Jaw Lanu Lahku Ai Lam

(Counselling)

Masha hkum tingdek a manghkang ni (**Personal problems**) hte rung masha shada da a lapran na hpai shai hkat ai lam ni a majaw bungli pandang ni de ndep hkap lu ai lam Hpareng wa (**manager**) mu mada jang, hpaji jaw lanu lahku ai (**counselling**) gaw akyu rawng ai ladat mai byin ai. Hpareng wa (**manager**) gaw bungli galaw masha ni hte hkum shaga nna, byin nga ai manghkang hpe hpyan na myit hkum, n hkum chye lu hkra bawngban hpaji jaw lanu lahku ai lam galaw na matu dawdan ra na re. Hpareng wa (**manager**) gaw bungli masha hpe kaga grau hpaji jaw karum lu na masha hte hkum shaga yu na matu shadut mai ai. Hpareng wa gaw bungli masha ni hpe hpa baw galaw ra ai lam n mai tsun ai. Manghkang gaw hpa baw re ai ngu ai hte, hpa majaw dai manghkang byin wa ai, dai manghkang hte seng nna hpa galaw lu ai ngu bungli masha myit ai hpe bungli masha ni hte bawngban jahkrup ra ai.

Bungli Pandung Ni Hpe Bai Htingrat Ai Lam

(Renegotiation of Work Goals)

Bungli gara hku galaw ra ai ngu sang lang ai lam **job description** asan sha n jaw da ai majaw, bungli pandang de n mai du dep hkraw ai hpe Hpareng wa (**manager**) hkrak mu mada jang, dai bungli pandang ni hpe galai kau na, myit hkum lam la na ngu nna bai htingrat mai nga ai. Ndai hku galaw ai shaloi Hpareng wa (**manager**) hte bugnli masha ni gaw rau sha, mi myit hkum masat jahkrat da sai bungli pandang ni hpe bai yu yu nna, gara hku bai galai na ngu ai hpe dawdan ra ai. Bungli masha langai mi sha n dang galaw na daram pandang masat da ya ai rai yang rai na, masat da ya ai aten nau kadun yang kadun na, (bungli langai hpra a matu galaw shangut na aten nau n law ai), bungli galaw masha hpe hpa baw galaw shangun na myit mada ai lam bungli masha wa chye na matu, bungli pandang ningnan ni gaw mi shawng na hta grau masan sa sang lang ra ai.

Hpai Shai Hkat Ai Manghkang Hpe Hpyan Ai Lam

(Conflict resolution)

Rung masha shada da a lapran na manghkang a majaw bungli pandang de n du lu ai lam hpe Hpareng wa (**manager**) mu mada ai hte rau dai hpai shai hkat ai manghkang hpe hparan kau ya ra ai. Hpareng wa (**manager**) gaw dai hpai shai hkat ai lam hpe dai hta lawm ai rung masha ni hte kaga shingan na masha ni hpe tsun bawngban ra ai. Hpareng wa (**manager**) gaw bungli masha ni hpe tinang a hkum tingdek manghkang a majaw bungli galaw ai hta n mai sum hkra shangun ai lam tsun dan ra ai. Dai hpai shai hkat ai manghkang hpe gara hku hparan kau na lam bungli masha shagu hpe san jahkrup yu ra ai. Hpareng wa gaw hpai shai hkat nga ai rung bungli masha lahkawng maga na tsun ai hpe madat ya ai shingan masha langai mi hte rau, bungli masha yawng hte hkum shaga ra ai. Ndai shingan masha gaw lapran na htingrat ya ai wa (**mediator**) rai nga ai.

Lapran kasa (**mediator**) gaw hpai shai hkat ai masha lahkawng yan a matu manghkang hparan ya lu na lam hte seng nna Hpareng wa (**manager**) hpe hpaji jaw lu na rai nga ai. Lapran kasa (**mediator**) tai ai wa gaw manghkang byin ai lahkawng yan myit hkum hkap la lu ai masha rai nna, dai wa gaw dai bungli hpun ghta amu galaw ai kaga masha shing nrai, dai bungli hpung hte nseng ai shinggan de na masha langai ngai mai byin ai.

Hpareng wa (**manager**) hku nna manghkang hparan na matu galaw lu ai lam amyu myu nga ai. Hpareng wa (**manager**) gaw dai masha yan hpe rau sha bungli n galaw ra na hku, bungli kaga ga garan ya mai ai. Rung kata na dung shara hpe Hpareng wa (**manager**) hku nna bai galai lajang mai ai. Dai masha yan hpe shada da shing jawng hkat n ra ai lam hte shada n mai hpai shai hkat sai lam Hpareng wa (**manager**) hku nna tsun dan mai ai. Hpareng wa (**manager**) gaw shan lahkawng yan hpe myi man n lata ai sha, maren mara kanawn mazum ra ai.

Myit N pyaw N ngawn Ai Lam Hparan Lai Masa

(Grievance procedures)

Bungli galaw ginra hta byin ai manghkang ni hpe hpai shai ai lam hparan ai ladat (**conflict resolution**) hte n lu hparan yang shing n rai, myit n pyaw n ngawn ai bungli masha langai mi hku nna hparan ya na hpyi shawn wa yang, ndai myit n pyaw lam hpe hparan ai lai masa (**grievance procedure**) hte manghkang hpyan tawt lai lu ai. Myit n pyaw ai hpe hparan ai lai masa (**grievance procedure**) gaw bungli masha ni shawk shawn ai lajin laroi lam hpe hparan ya ai ladat rai nga ai. Ndai ladat gaw myit n pyaw ai lam nga ai bungli masha shing n rai gat mari ai masha lajin laroi mayu ai lam hpe kadai kaw shawk shawn tang dan ra ai ngu nna matsun da nga nna, Hpareng wa (**manager**) wa hku nna dai zawn re ai lajin laroi ai lam nga wa yang gara lahkam hku hparan sa wa na hpe mung matsun da ai.

Hpung langai ngai hta gaw lajin laroi ai lam ni hpe hparan ya ai li hkam du hpe san da chye ai. Rung masha hte kaga myit lawm ai masha ni lawm ai lajin laroi lam hparan ai komiti hpe rai rai hpaw ninghtan da chye ai. Dai komiti gaw, rung masha lapran na myit n pyaw lam shing n rai, rung masha ni hpe myit n pyaw ai lam ni lawm ai hpung hte seng ai myit n pyaw n ngawn byin ai lajin laroi lam hpe madat ya na rai nga ai. Rung masha ni shing nrai hpareng ni (**managers**) galaw sa wa na lahkam ni hpe dai komiti kaw nna dawdan ya na rai nga ai.

Bungli Jaw Chyam Yu Ai Lam Hte Sadi Jaw Ai

(Probation and warnings)

Kalang lang hpareng wa (**manager**) hte bungli masha ni rau sha, **performance appraisal** (galaw ai bungli jep sagawn ai) galaw tim, hpareng wa (**manager**) hku nna bungli masha wa galaw ai hpe myit garai n dik lu ai lam byin pru chye ai. Bungli masha amu atsawm n kam galaw ai ngu nna hpareng wa myit la ai majaw shi hpe bungli shangun chyam yu ai madang (**probation**) kaw tawn da chye ai. Dai gaw bungli masha galaw ai lam myit dik na madang n nga ai majaw aten kadun laman shi a bungli galaw ai hpe bai dinglun na ngu ai re. (bat 2-3 laman).

Matut nna mung bungli galaw ai lam grau kaja jat wa ai n mu yang, bungli kaw na jahkring kau ai du hkra ahkyak la mat wa na ngu sadi jaw ai re. Chyam yu ai hku bungli galaw shangun nna sadi jaw ai masa gaw, bungli galaw ai lam hta laja lana manghkang pru sai ngu ai hpe bungli masha hpe chye shangun ai lam rai nga ai. Dai hku galaw ai gaw shi hpe grau kaja hkra galaw na ahkaw ahkang jaw ai rai nga ai.

Bungli Masha Langai Mi Hpe Jahkring Kau Ai Lahkam Ni

(Process for dismissing an employee)

Bungli galaw ginra e byin ai manghkang hpe lahta de madun da ai ladat ni hta na gara ladat hte mung n hparan lu ai aten nga chye ai. Bungli masha gaw shanhte galaw nga ai bungli hte n htap htuk ai lam mai byin ai. Shing n rai, bungli ginra hpe laja lana hkrit tsang hpa, shing n rai, tara n shang ai amu lama ma, shing n rai, hkrit tsang hpa jahten sharun amu galaw ai mung mai byin ai. Ya bungli madu hku nna gaw bungli masha hpe amu kaw na shapraw kau na lam myit yu wa ra sai. Bungli kaw na jahkring kau na matu lam hte lam, lahkam langai hparang langai hkan sa ra ai. Ndai hku hkan sa ai gaw majoi mi n tara ai hku bungli shapraw kau ai lam n byin na matu rai nga ai.

Bungli Kaw Na Shapraw Kau Na Mabyin Masa Ni

(Conditions for dismissal)

Bungli atsawm n chye galaw ai bungli masha hpe bungli kaw na jahkring kau mai ai byin masa ni nga ai. Bungli madu gaw bungli masha hpe amu garai n shapraw kau yang ndai lam ni hpe galaw ra ai. Bungli madu gaw bungli masha ni hpe bungli grau kaja hkra galaw shakut ra ai lam shawng tsun dan ra ai. Bungli madu hku nna bungli masha hpe bungli grau kaja wa hkra galaw na aten jaw da ra ai. Bungli masha gaw bungli grau kaja ai hku galaw wa yang, shi a amu hta matut galaw lu na rai nga ai

Bungli madu gaw masat da ai manghkang ni hpe hparan awng dang lu na ladat ni hpe lang chyam yu ra na re. Ndai hku galaw yang aten la ra na rai nga ai. Bungli masha hpe shi galaw ang ai amu hpe asan sha ka sang lang dan ai laika **job description** jaw da ra ai. Bungli madu mung **performance appraisal** (bungli galaw ai hpe jep tang dan ai laika) ka lajang ra ai. Dai laika ni hta bungli masha hpe sadi jaw ai lam, shing n rai, bungli galaw shangun chyam yu ai aten (**probation period**) ka shalawm da ra na rai nga ai.

Ndai lam ni yawng galaw tim bungli masha gaw grau kaja ai hku n galaw wa yang bungli madu hku nna gaw, manghkang byin nga sai lam dai bungli masha hpe chye shangun sai lam hkrak chye ra sai. Bungli masha hpe mung tinang galaw ang ai bungli hpe grau kaja jat wa hkra galaw ra ai lam tsun shana ngut chyalu rai na sai.

Bungli ginra kaw na up hkan ai masha ni hte sub-komiti hpaw nna, dai bungli masha hpe manghkang a lam tsun dan ra sai. Sub-komiti myitsu ni gaw dai bungli masha hpe hkrum shaga nna shi maga de na mu mada ai lam tsun shapraw dan na ahkawng jaw ra ai. Sub-komiti hku nna gaw dai

bungli masha hpe manghkang a lam tsun dan nna bungli hpe grau kaja hkra galaw ra ai lam tsun dan na rai nga ai. Bungli galaw shangun chyam yu ai aten ladaw laman bungli hpe grau kaja hkra n lu galaw yang amu shapraw kau lu ai lam bungli masha hpe asan sha tsun sang lang dan ra ai.

Ndai tsun shaga ai lam yawng hpe laika hta ga sadi laika hku hkra nga nga lu na matu komiti hku nna ka matsing tawn da ra ai. Bungli masha gaw bungli masha hpung **Workers' Union** kaw na kasa langai ngai, shing n rai, shinggan masha langai ngai hpe saw shaga nna dai zuphpawng hta madat lawm shangun mai nga ai.

Bungli masha hpe bungli galaw shangun chyam yu ai (**probation period**) laman bungli hpe grau kaja hkra galaw na matu tara rap ra ai ahkaw ahkang jaw ra ai. Bungli masha hpe myit adip arip n byin shangun na ahkyak ai. Bungli galaw shangun chyam yu ai aten ladaw htum ai shaloi **appraisal** dinglun laika langai bai ka ra ai. Bungli masha hku nna grau kaja wa ai lam n nga yang gaw, byin masa dai hku rai sai hpe sub-komiti myitsu ni hkra hta la nna shanhte dawdan ai lam gaw tara rap ra ai daw dan lam rai sai hpe chye lu sana rai nga ai. Sub-komiti gaw bungli masha hpe amu shapraw kau na kun? shing n rai, matut galaw shangun na kun? ngu ai langai ngai hpe dawdan na rai nga ai.

Dawdan Ai Lahkam Lam Hte Lam

(Decision process)

Komiti myitsu ni gaw shanhte hku nna bungli shapraw kau na dawdan ai hpe yawng myit hkrum ai lam lu la na matu, dai bungli masha n lawm ai sha zuphpawng ni hpawng sana rai ma ai.

Shanhte dawdan ai lam tara rap ra ai hpe hkra chye tawn nna, bungli masha a matu jahkrat da ya ai tara ni shadawn shadang ni mung jaw hkra ai lam byin ra ai. Shanhte lu la mai ai ladat yawng hpe jai lang ngut sai rai nna, kaga ladat n mai lu sai lam mung hkra chye chyalu rai ra ai.

Komiti myitsu ni hku nna dawdan ngut sai hte gaw dai bungli masha hpe bungli kaw na jahkring kau sai lam tsun dan ra ai. Bungli masha hpe bungli kaw na jahkring kau ai laika ka jaw ra ai. Hpanyang jahtum bungli sa na nhtoi mung tsun dan ra ai. Dai hpanyang jahtum bungli sa na nhtoi gaw, bungli shapraw kau ai laika ka ya ai hpanyang bat mi hte bat lahkawng hta rai na rai nga ai. Dai gaw bungli masha hpe kumhpa shagrau na hte myit hkrum ta masat htu da ai myit hkrum masat laika (**contract**) hta hkan na rai nga ai.

Bungli Jaw Ai Myithkrum Masat Kata Na Galaw Ra Ai Lam Ni

(Requirements under the employment contract)

Bungli masha hpe bungli kaw na shapraw kau ai shaloi ka ya ai laika hte shabrai jaw ai gaw shi bungli shang ai shaloi myit hkrum ta masat htu da ai laika (**contract**) hta rawng ai hte maren rai na re. Bungli masha amu shapraw kau hkrum yang nhtoi aten kade tau hkra shana ra ai ngu nna myit hkrum ga sadi laika (**contract**) hta rawng na rai nga ai. Dai laika hta gaw bungli masha hpe jahkring kau yang gumhpraw kade jaw na ngu ai ka da nga ai. Dai myit hkrum masat laika hta, bungli jahkring ai lam galaw yang hkan sa ra ai lahkam ni mung rawng nga ai.

Bungli masha gaw myit hkrum masat laika hta rawng ai hte n seng yang, shi shabrai htuk ai ten hta hkring ra na rai nga ai. Ga shadawn- Bungli masha gaw bat 2 hta kalang shabrai htuk ai rai yang, bat 2 laman shi a bungli yawng hpe shangut ra na lam tsun dan da ra ai. Dai majaw bungli jahkring kau na aten gaw bat 2 rai nga ai. Lama wa, bungli masha gaw bungli shapraw kau hkrum ai shani jang nan shi a bungli hpe galaw shangut mayu ai nga yang, dai shani kaw na bat 2 hpang jahtum shani du hkra a matu shabrai htuk la shangun na rai nga ai.

Bungli jahkring kau hkrum ai bungli masha hpe lawu de na lam ni hkam sha shangun na rai nga ai.

- Hpung jahtum bungli galaw ai shani du hkra na shabrai hpe dai shani htuk jaw ra ai. Dai ten hta shi hkam la ging ai rung pat nhtoi na shabrai hte kaga shabrai ni hpe htuk ya ra ai. Bungli ginra hta bungli shang hpang ai shani kaw na hpang jahtum shani du hkra amu galaw ai lam sakse laika(lakmat) ka ya ra ai.
- Myit hkrum masat laika (**contract**) nkau mi hta gaw, dai mungdan a bungli galaw masha ni a hpung (**Labor Union**) tara hte maren bungli masha maga hku tara hte maren hpyi la mai ai ahkaw ahkang ni lawm nga ai. Bungli masha gaw, shi hpe n tara ai hku, sheng mareng rai, gumshem ai ladat hku bungli shapraw kau hkrum ai lam tara rung de tang shawn mai ai. Tara rung gaw bungli madu ni hpe dawdan ai lam bai lai shangun lu ai. Tsun mayu ai gaw, bungli masha hpe bungli bai shang shangun na aming jahkrat lu ai. Bungli madu kaw na gumhpraw grau jat hpyi na ahkang bungli masha hpe jaw na matu tara rung kaw na aming jahkrat ya lu ai. Bungli shapraw ai lam tara rap ra ai majaw bungli masha gaw amu shapraw kau ai lam hpe hkap la ra ai ngu tara rung hku dawdan ya lu ai.

Tara n rap ra ai hku bungli shapraw kau ai lam hpe hkan ai tara gaw Asuya hku nna lang mi hte lang mi galai nga ai. Bungli masha hpe shapraw kau na myit nga ai bungli madu gaw tara lam hte seng nna hpaji jaw na tara kasa hte bawng ban jahkrup ai lam galaw ra ai.

Ga Ginchyum

(Summary)

Ndai ga baw hta aten kadun hte aten galu bungli pandang ni a lam myit yu wa saga ai. Bungli pandang hpe du dep hkap lu na aten jahpan mahkret **time lines** hte Hpareng wa(**manager**) hku nna bungli pandang masat na matu rung masha ni hte bawngban jahkrup ai lam hpe mung jawm myit yu saga ai. Bungli pandang de du dep lu hkra gara hku bungli garan hparan ya na ngu ai ladat ni hpe mung jawm myit yu saga ai. Bungli masha ni galaw ai bungli hpe gara hku manu dawdan jep dinglun na ngu ai hpe mung myit yu lai wa saga ai. Bungli pandang de n du lu na matu dingbai dingna jaw ai manghkang ni hpe mung jahpan galaw yu saga ai. Hpang jahtum daw hta, manghkang ni hpe gara hku mung n lu awng dang lai lu yang rung masha **staff** hpe gara hku bungli jahkring kau na ngu ai mung tang dan saga ai.

Up hkanq masa ni

Ga Hpaw

(Introduction)

Pandung du na matu rung masha ni hpe hpareng ai lam laika buk a (**second topic**) ga baw 2, de hkalum la ga ai. Ndai ga baw gaw up hkanq masa (**Administration System**) ngu shamyng ai re. Ndai ga baw hta, shabrai a lam kata lam azin ayang ka matsing ai uphkanq hparang masa hpe jawm myit yu na ga ai. Ndai gaw, rung masha ni bungli galaw ai ahkyng hkum hpe ka matsing ai, rung masha langai hpra hpe shabrai htuk jaw ai ka matsing ni, rung masha ni hkam sha mai ai ahkaw ahkanq ai hpe ka matsing da ai, (**records of staff entitlements**) machyi yang hkam sha mai ai shabrai hte rung pat nhtoi ni a matu hkam sha ging ai shabrai ni lawm ai. Rung masha ni a lam ka matsing hpe kyem zing ai lam, ndai ka matsing ni hpe kadai mai hti ai ngu ai lam ni, machyi shim ra ai lam(**confidentiality**) a ahkyak ai hpe mung shalawm da ai. Rung masha ni hpe gara hku shabrai jaw ai myit dum na matu gumhpraw hpe hpareng ai lam financial management laika buk kaji hpe bai nhtang hti mayu yang hti mai nga ai.

Bungli Galaw Ten Hpe Ka Matsing Ai

(Recording work hours)

Rung masha law malawng gaw tinang shani shagu bungli galaw ai hkyng hkum kade ngu ai ka matsing ra ai. Shabrai htuk ya ai lit hkam du gaw ndai ka matsing hpe yu nna, bungli masha ni a shabrai htuk ya ai shaloi na gumhpraw sawn na rai nga ai. Kalang lang rung masha ni gaw shani shagu na bungli galaw hpang ai aten, shani shat sha hkring sa ten, hte bungli jahkring rung yu ten ni hpe ka matsing ra ai. Kalang lang gaw shani shagu bungli galaw ai hkyng hkum yawng hpawn kade re ai hpe sha ka matsing ra ai. Shi a htung hte maren nga yang ndai bungli galaw ten ni hpe (**time sheet**) aten jahpan laika shing n rai (**time book**) aten jahpan laika buk hta ka matsing da chye ma ai.

Ga shadawn time sheet aten jahpan laika gaw lawu de na kasi zawn rai na re.

Bat Shagu Na Aten Jahpan Laika					
Mying		Naw Irene			
Nhtoi	H pang ten	Ngut Ten	Hkring sa hkying hkum	Bungli ten	Ta Masat
12 May '97	9:00 am	5:00 pm	1	7	Irene
13 May '97	9:30 am	5:30 pm	1	7	Irene
14 May '97	9:00 am	4:30 pm	½	7	Irene
15 May '97	9:30 am	5:30 pm	1	7	Irene
16 May '97	9:30 am	5:30 pm	1	7	Irene
Bungli galaw ten hkying hkum yawng- 35. Bat jahtum 16 May 1997					
Reng hkan ai wa a ta masat					

Lahta de madun da ai bungli galaw aten jahpan hta bat mi na matu kasi madun da ai zawn re ai laika hkrang hpe shani shagu jahtum bungli hkring ai shaloi rung masha shagu ka jahpring nna ta masat htu ra ai. Nhtoi hpe gaw mi na ka bang da chyalu rai yang rai na, shing n rai, rung masha nan ka bang la ra ai. Rung masha bungli galaw hpang wa ai aten, bungli hpung dim da ai aten, shani hkan shat sha hkring sa ten, rung shinggan de pru hkawm ten, lahta na lit hkam wa ahkang jaw shagrin ya sai ahkang hpyi la ten ni hpe ka bang ra ai.

Rung masha gaw lani mi tup amu galaw ai hkyin ghkum yawng hpawn hpe, tinang bungli hpang ai ten kaw na bungli tawn da ai aten laman hkring sa kau ai hkyin hkum hpe shaw kau ai hpang ngam ai hkying hkum hku sawn bang la ra ai. Rung masha gaw laika hkrang a hkra maga de shani shagu na ka matsing hpe ta masat htu ra ai. Bat mi htum ai shani gaw dai aten jahpan laika hpe reng hkan lit hkam wa hpe ap ya nna, reng hkan wa (**supervisor**) gaw dai aten jahpan laika shing n rai aten jahpan laika buk hta ta masat htu ya ai hte, bungli masha hpyi ai bungli galaw shabrai hpe shagrin ya lu na rai nga ai.

Bungli masha gaw machyi makaw ahkang hpyi ai rai rai, rung pat nhtoi ang yang rai rai, bungli shang ten hte bungli hkring ten hpe ka na malai hkring sa ten ngu ka jahpring bang ra na re.

Ga shadawn-

Bat Shagu Na Aten Jahpan Laika					
Mying		Naw Irene			
Nhtoi	Hpang ten	Ngut Ten	Hkring sa hkying hkum	Bungli ten	Ta Masat
27 May '97	Machyi ai shani				Irene

Rung Masha Ni Hpe Shabrai Jaw Ai Lam

(How staff are paid)

Shabrai htuk jaw lithkam wa gaw rung masha ni yawng a bungli galaw aten jahpan laika pa ni hpe shabrai htuk jaw ai aten jahtum na nhtoi (bat mi kalang shing n rai bat 2 hta kalang) lahkawn shnggyin la na rai nga ai.

Shabrai htuk jaw lit hkam wa gaw rung masha shagu a shabrai jahpan hpe ka matsing bang ya na rai nga ai. Dai gaw bungli galaw ai hkying hkum hte htuk ya ai gumhpraw hpe madun na rai nga ai.

Ga shadawn-

Bungli Masha Shabrai Ka Matsing— Naw Irene						
Nhtoi	Hkying hkum hku shabrai	Hkying hkum	Ahkang hpyi	Shabrai yawng	Hkanse	Shabrai yawng hpawn
16 May '97	20 Ks	35		700 Ks	150 Ks	550 Ks
23 May '97		35	122 Ks	822 Ks	150 Ks	672 Ks

Shabrai htuk jaw ai ten jahtum shani shagu shabrai htuk ya ai lit hkam wa gaw, mahkret hkrang nna hta ka bang jat ai hpe mu lu na re. Shata htum shagu mung shabrai htuk jaw lit hkam wa gaw rung masha a matu htuk ya ai bungli masha nga mu nga mai gumhpraw hpe ka bang jat ya na rai nga ai.

Shabrai htuk ya ai shani shagu, shabrai htuk jaw lit hkam wa gaw, shabrai htuk la ai bungli masha yawng a shabrai ka matsing maisau pa hta gaw dai shani shabrai htuk la ai bungli masha, rung masha ni a mying jahpan, shabrai yawng, hte htuk ya ra ai gumhpraw yawng hpawn, ahkun hkanse gumhpraw shaw kau nna ngam ai shabrai gumhpraw ni lawm nga ai.

Ga shadawn-

Shabrai Jahpan Ginchyum – 23 May '97				
Mying	Shabrai Yawng	Ahkun Hkanse	Shabrai Yawng Hpawn	Cheque Lakmat Hti Hkum
Naw Irene	700 Ks	150 Ks	550 Ks	385421
Eh Paw	500 Ks	80 Ks	420 Ks	385422
Yawng Hpawn	1,200 Ks	230 Ks	970 Ks	

Rung Masha Ni Hpe Shabrai Htuk Jaw Ai Ladat Ni

(Ways of paying staff)

Shabrai htuk ya ai lit hkam gaw rung masha amu galaw ai hkying hkum kade, shabrai gumhpraw kade htuk ya ai ngu ai shabrai htuk maisau pa (**pay slips**) ni hta ka jahpring bang ra ai. Ndai shabrai htuk ai maisau pa hpe shabrai gumhpraw bang ai maisau sumbu (**pay envelope**) hta shalawm ya ra ail

Shabrai htuk maisau pa kasi gaw lawu de na hte maren rai nga ai.

Bungli Masha Mying		Shabrai Htuk Ai Aten Jahtum Shani 23 May 97		
Irene		Masa Hku Nna Shabrai	Aten Shajan	Ahkang La Ten
Hkying Hkum 35	20 Ks/hkying	700 Ks	-	122
Shabrai Yawng	822	Hkanse 150 Ks		Yawng hpawn 672

Rung masha ni hpe **cheque** lakmat hte shabrai htuk jaw ai rai yang, shabrai htuk jaw ai lit hkam wa (**pay officer**) gaw cheque lakmat ni hpe ka nna ta masat htu ai hte rung masha ni hpe jaw ya na rai nga ai. Shabrai hpe gumhpraw hku jaw ai rai yang, shabrai htuk ya ai lit hkam wa gaw **cheque** lakmat hpe gumhpraw dum (**bank**) de la sa nna, gumhpraw shaw la ngut jang, maisau sumbu hta bang nna rung masha ni hpe shabrai htuk jaw na rai nga ai. Rung masha ni a gumhpraw mahkawng ai gumhpraw dum jahpan (**bank account**) hku shabrai htuk jaw ai rai yang, gumhpraw htuk jaw ai lit hkam wa gaw **cheque** lakmat hpe gumhpraw dum de la sa nna, rung masha ni a gumhpraw mahkawng jahpan laika hkrang hta shanhthe a shabrai ka bang ngut jang cheque lakmat ni hte hpawn maisau sumbu hta shalawm nna gumhpraw dum chyere (**bank clerk**) hpe jaw na rai nga ai.

Hkum Tingdek Ka Matsing Maisau Pa

(Personal record card)

Rung masha ni a shabrai jahpan ka matsing hpe ka bang ai zawn, shabrai htuk ya ai lit hkam wa gaw rung masha ni a hkum tingdek ka matsing maisau pa ni hpe mung ka jahpring da ra ai. Dai maisau pa hta ka da ai ga lami ni gaw shabrai htuk ai shani shagu n galai na re.

Rung masha nnan shang jang ka matsing maisau pa nnan bai ka lajang da ra ai. Shabrai htuk ya ai lit hkam gaw, dai jahpan ka matsing maisau hpe yu nna shabrai sawn ya na rai nga ai.

Ga shadawn- Ka matsing maisau pa (record card) gaw lawu de na kasi zawn rai na re.

Bungli masha mying	Naw Irene
Shangai nhtoi	13 May 64
Hkringdat	2 Pagoda Rd. Yangon
Phone	-
Bungli madung	Ma kaji tsi sarama
Hkying hkum mi lu ai shabrai	20
Bungli hpang ai shani	1 Feb. 96
Bungli pru ai shani	-
Ahkun hkanse shaw	Jaw ra ai
Shamyet shanat ai masha	1
Alu atan di ai (bungli masha hpung, hkam kaja hpung)	-

Shabrai htuk ya ai lik hkam wa (**pay officer**) gaw dai ka matsing laika pa hpe yu nna, hkying hkum mi shabrai kade shadang hku htuk jaw ra na hte ahkun hkanse gara shadang hku sawn di la ra ai hpe chye lu na rai nga ai.

Ahkang Hpyi Ai Nhtoi Ka Matsing Ni

(Leave Records)

Shabrai htuk ya ai lit hkam wa (**pay officer**) gaw rung masha langai hpra a matu rung pat nhtoi annual leave (**holiday**) hte rung masha hpe jaw ai machyi ahkang nhtoi shani ni hpe ka matsing pa (**record card**) a shingdu maga de ka da ya na rai nga ai.

Bungli masha langai mi laning mi laman ahkang lu ai nhtoi shani nau nlaw ai majaw, ndai lam hpe azin ayang ka matsing da ya ra ai. Bungli masha shagu gaw dai bungli hpung a matu amu galaw nna dai ahkang nhtoi shani ni hpe lu hkam la ai rai nga ai. Bungli galaw ai masha hpe dai shani du

hkra (ya du hkra) ahkang nhtoi kade lu la ging sai ngu ai hpe sawn ya lu na hkra, shabrai htuk ya ai lithkam wa gaw ndai bungli hpung a matu dai bungli masha galoi kaw na amu shang ai, kade na sai ngu ai jep sagawn yu ra nga ai.

Ga shadawn- ndai lu la ging ai ka matsing laika maisau pa gaw lawu de na hte maren rai na re—

Bungli Masha Ahkang Hpyi Akyu Hkam Ai Mying: Naw Irene							
Rung Pat Nhtoi Ni				Machyi Ahkang Na Shabrai			
Nhtoi	+ lu la mai ai	-hkam sha	Ngam ai nhtoi	Nhtoi	+ lu la mai ai	-hkam sha	Ngam ai nhtoi
1.8.96	10		10	20.4.96	2	1	1
1.11.96	15	5	10	4.8.96	4	1	3
1.2.97	15		15	10.2.97	8	5	3
1.5.97	20	5	15	10.5.97	6	1	5

Rung Masha Ni A Ka Matsing Ni Hpe Kyem Ai Lam

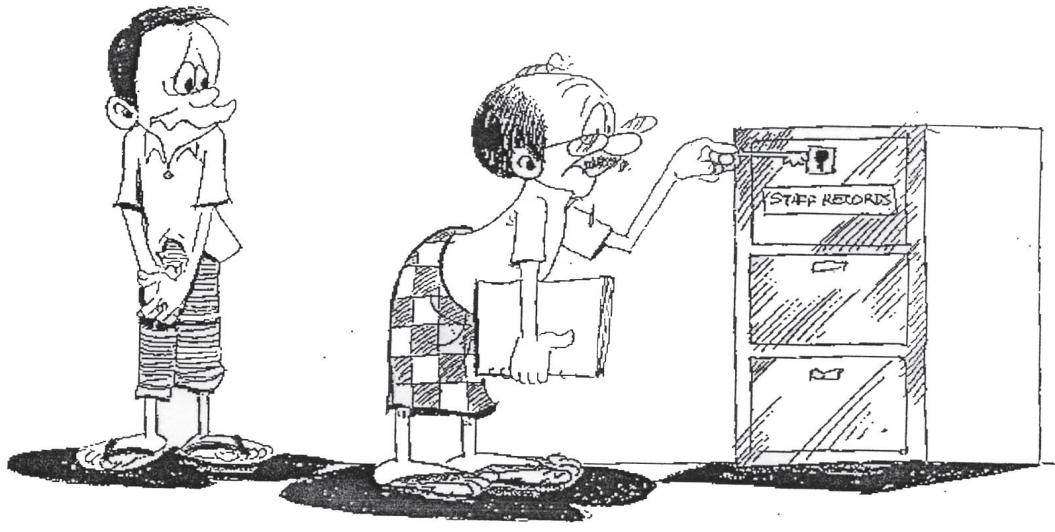
(Storing Staff Records)

Shabrai htuk jaw lit hkam wa hku nna aloi sha jahpan yu lu na matu lahta de na hkrang kasi zawn ka matsing ni yawng hpe rau sha kyem da na ahkyak ai. Shabrai hte seng ai ka matsing yawng hpe rau kyem da ra ai. Masha hkum tingdek a lam ka matsing (**personal records**) yawng hte shabrai yawng hpawn ka matsing hpe rau sha mazing tawn ra ai. Ka matsing ni hpe wan n hkru ai sadek hta rai rai, zaw atsawm la ai maisau dum **filing cabinaet** hta rai rai zing da na ahkyak ai. Masha hkum tingdek a lam masha shagu n chye mai ai kata lam rawng ai ka matsing maisau ni re ai majaw shim ai shara kaw kyem da na ahkyak ai re. Bungli hpung (**organization**) hku nna mung rung masha ni hpe shabrai jaw ai lam hte shanhte a kamatsing ni hpe ndai hku kyem da ya nna tara rap ra ai hku kanawn nga ai lam madun ra ai.

Dai kamatsing ni hpe la hti mai ai masha ni gaw, gumhpraw htuk ya ai lit hkam hte rung up hkrang lit hkam ni ra ahkyak ai shaloi sha mai la yu ai re. Rung masha langai ngai hku nna shi a lam kamatsing maisau ni hpe la hti mayu yang, gumhpraw htuk ya ai lit hkam wa hpe ahkang hpyi nna sha shaw madun shangun lu ai. Ka matsing laika maisau ni hpe zaw la nna kyem da ai lam gaw rung bungli hte seng nna ra ahkyak ai shaloi sha shaw yu na matu shim ai kaw zaw la nna zing da ai lachyum rai nga ai.

Rung up hkrang lit hkam ni hte shabrai htuk jaw ai lit hkam wa gaw shanhte hti la ai ka matsing ni hte seng nna ntsun shabrawng ai sha machyi shim ra ai hpe dum chye ra ai. Rung masha ni hku nna mung dai kamatsing ni gaw bungli hpung (**organization**) hte sha seng nna madu ai lam chye da ra ai.

Dai kamatsing maisau hkrang hta ka jahpring ai rung masha madu ai n rai nga ai. Shim da ra ai lam hpe shabrawng kau dat yang dai shabrawng dat ai rung masha hte bungli hpung (**organization**) hpe laja lana tara lam hku lajin laroi ai lam byin wa lu ai.

Ga Shagyin

(Summary)

Ndai ga baw hta shabrai hte seng nna kamatsing na rung up hkrang masa ni hpe tsun bawngban lai wa saga ai. Dai hta lawm ai lam ni gaw, bungli masha amu galaw ai hkying hkum ni hpe kamatsing ai, rung masha hkum tingdek hpe shabrai htuk ya ai ka matsing rung masha ni hkam sha ging ai ahkrang, machyi nhtoi ahkrang hte rung pat nhtoi ni a matu shabrai ni hpe sawn matsing ai lam ni rai nga ai. Rung masha ni a lam kamatsing ni manang kaw, gara hku kyem mazing na, dai kamatsing maisau pa ni hpe kadai mai yu ai, ngu ai hte shiga machyi shim ai lam ahkyak ai hpe jawm sang lang saga ai.

Rung masha ni hpe wunkat jaw ai lam

Ga Hpaw

(Introduction)

“Pandung de du na matu rung masha ni hpe hpareng ai lam” laika buk hta na daw-3 de hkap hkalum la ga ai. Ndai ga baw hpe gaw rung masha wunkat (**staff training**) ngu shamyng ga ai. Wunkat a matu ra ai hpe madi madun ai lahkam ni hpe sang lang dan na ga ai. Rung masha ni a matu wunkat galaw ya ra ai hpe lu jahkum shatsup na ladat ni hpe mung myit yu na rai nga ai.

Wunkat Ra Ai Hpe Madi Madun Ai Lam

(Identifying Training Needs)

Hpareng ni (**managers**) gaw rung masha ni a matu wunkat sharin hpawn shabyin ya na hpe myit mada hkrum ma ai. Rung masha ni hpe wunkat sharin jahpat ya ai lam gaw, bungli galaw ladat kung kyang ai lam nnan lu la shangun ai, chye galaw ai kung kyang lam hpe mung grau kung kyang shangun ai, shanhte a bungli hpe grau nna hkrak ai hku lu galaw shangun ai. Rung masha ni hpe wunkat sharin hpung jat ya ra ai aten ni ya sha, ya sha, pru wa chye ai. Dai gaw-

- ✦ Bungli ginra kaw bungli masan sa ang ai daram n byin ai ten
- ✦ Rung masha nnan bungli shang ai ten
- ✦ **Computer** zawn re ai jak arung arai nnan la shakap tawn ai ten
- ✦ Bungli shang – pru matsing jak nari (**time clock**) zawn re ai lang nna bungli ladat nnan woi galaw ten ni rai nga ai.

Wunkat jaw ai lahkam ni gaw lawu de na hte maren rai nga ai —

- 1) Bungli langai hpra a matu ra ai kung kyang lam ni hpe tam madi madun na
- 2) Ndai kung kyang lam ni hpe rung masha ni lu n lu jep sagawn yu na
- 3) Chye chyang kung kyang lam hta ra rawng n dep n hkap rai byin, n byin hte wunkat sharin hpung jat ra n rai madi madun na rai nga ai.

Bungli Kung Kyang Ai Hpe Madi Madun Ai Lam

(Identifying Competencies)

Ga baw- 1 hta bungli pandung ni a lam myit yu nna, dai pandung ni hpe dep hkap lu na matu lit garan ya ai lam tsun bawng lai wa saga ai. Bungli masha shagu a lit sang lang ai laika (**job description**)gaw, dai bungli galaw yang shangut ra ai magam lit ni a jahpan ka da ai laika rai nga ai. Bungli masha gaw shi galaw ang ai lit hpe galaw shangut lu na matu kung kyang lam (**skills**) hte atsam ni (**abilities**) rawng ra na rai nga ai. Bungli kung kyang ai amyu hpan ka matsing da ai jahpan hpe (**job and personal specification**) bungli hte hkum tingdek atsam ngu shamyng ai.

Nang hku nna, bungli shagu a matu ndai (**job and personal specification**) bungli hte hkum tingdek atsam jahpan hpe ka lajang da mai ai. Bungli masha langai mi gaw kung kyang lam yawng ngu na daram lu tawn tim, ma hkra gaw n mai lu ai. Bungli masha hta ra nga ai kung kyang lam hpe wumkat sharin hpung jat ya ai gaw, shi hpe dai bungli hta grau galaw awng dang shangun na matu rai nna, dai wa hpe dai bungli jum shangun na htap htuk dik, shing nrai dai bungli nnan jaw na hkrak dik byin shangun nga ai.

Bungli hte Hkum Tingdek Atsam Kamatsing Laika Kasi

(Job and Personal Specification)

Mali Hka Nu Hkam Kaja Magam Bungli Laklai Masa (Job Specification)	
Aya madang	Hkam kaja lam tsi magam gun
Lit lu ai	Lahta tsang tsi lit hkam hte hkam kaja lam komiti de
Amyu pang	
Lu ra ai hpaji madang	
Lu yang mai ai madang	(1) Hkam kaja lam wunkat ngut na (2) Tsi sarama wunkat ngut na
Lu ra ai bungli mahkrum madup	Hkam kaja lam hte mare ninghtawn tsi magam
Lu yang mai ai mahkrum madup	Ndut ndang tsi magam dap hpung hta mu gun lai wa ai
Kung kyang lam (skills)	Matut mahkai tsun shaga lam kung kyang ai.
Machye machyang	Tsi mawan hkam kaja lam lahkam ni hpe chye na ai
Laksan masa	Amyu shani num ni sha

Bungli hpan shagu a matu alak mi kung kyang ai lam ni hpe jahpan galaw da mai ai. Kung kyang ai lam ngu ai gaw bungli masha langai mi amu langai ngai hpe galaw shangut na matu lu da ra ai atsam rai nga ai. Ndai kung kyang lam ni hpe gara gaw hpa re ngu nna madi madun dan lu na matu, bungli hte masha hkum tingdek marai atsam (**Job and Personal Specification**) hpe yu nna, galaw shangut ra ai magam lit langai hpra hpe lata ai hte dai magam lit hpe atsawm galaw gun hpai lu hkra bungli masha galaw ra ai lam ni hpe lajang ra ai.

Ga shadawn— Tsang-2 na Hkam kaja lit hkam wa gaw lawu de madun da ai atsam ni hpe lu la da ra nga ai.

- ★ Nma hkan hpe sumpan hte ahkyen hkayawp ai atsam
- ★ Hkum kahtet dat hpe shadawn chye ai atsam
- ★ Tsi mawan ni hpe chye jai lang hpajang ai atsam
- ★ Myit kaji ai machyi masha hpe chye nem shazim ai atsam
- ★ Bai dum wa hkra hsa ban ya chye ai atsam(**resuscitation**)
- ★ Byin wa ai manghkang hta hkan nna gara machyi masha hpe shawn tsi tsi gawn lajang na ngu ai atsam
- ★ Machyi masha ni tang madun ai machyi ana hpe tsi sarawun wa kaw tang shana dan chye ai atsam.
- ★ **Motorcar** (mawdaw) chye gau ai atsam
- ★ **Reports** (tang madun laika) ni hpe chye ka ai atsam
- ★ Galaw ngut sai bungli hte seng nna lahta de na lit hkam myitsu hpe tang madun dan chye ai atsam
- ★ Tsi jep ai mahtai hpe, machyi masha wa chye na hkra sang lang dan lu ai atsam, ni rai nga ai

Rung Masha Ni Kung Kyang Ai Lam Manu Dawdan Jep Sagawn Yu Ai Lam

(Assessing staff competencies)

Masha langai mi gaw bungli lama ma a matu lu ra ai atsam rawng n rawng manu dawdan jep sagawn yu na matu kung kyang lam manu dawdan laika hkrang hpe lang mai ai. Masha ni rung hta amu jaw sai majaw ndai kung kyang lam manu dawdan ai hpe bungli galaw ai madang (**performance appraisal**) hte kalang ta mai galaw ai. Laika hkrang hta gaw lahta de madun da ai kung kyang lam ni yawng lawm sai majaw bungli masha hta kung kyang ai lam gara madang kaw rai nga ai hpe chye shangun na rai nga ai.

Buga ginra hpareng hpaji ginlen wunkat

Ntsa na up hkang ai lit hkam gaw, kung kyang atsam ni hpe matsing nna bungli masha langai shi galaw ang ai bungli hta myit dik ram hkra galaw lu, n galaw lu ngu ai hpe madun dan lu nga ai. Up hkang ai lit hkam wa gaw bungli masha ni galaw ai amu kung kyang ai madang ka matsing hta myit dik mai ai madang rai yang **S (Satisfactory)** ngu nna mung, myit dik n ram ai madang rai yang **NS (Not Satisfactory)** ngu ka masat da na rai nga ai.

Bungli galaw ai kung kyang madang gaw myit dik n ram ai madang rai yang, dai bungli masha hpe wunkat sharin jahpat shalat nna shi a kung kyang lam hpe madang shatsaw la mai ai.

Wunkat sharin jahpat ai lam gaw dai bungli hpung hta byin nga ai galai shai wa ai lam ni hpe aten dep dep matsing la shangun lu ai. Bungli masha ni hpe mung shanhthe galaw ai amu hta grau kaja grau hkrak wa shangun lu ai.

Wunkat sharin jahpat ai lam gaw computer lang ai hta kung kyang lam, shada matut mahkai lam, kun rai hkan sa yu ai lam, woi awn ladat, bungli ginra hta lang ai arung arai hpe hkang ai lam ni hta grai kung kyang jat wa shangun lu ai.

Hkam kaja lit hkam wa a bungli kamatsing laika gaw ndai zawn rai na re—

Mali Hka Hkam Kaja Magam Kung Kyang Lam Ni Tsang-2 Hkam Kaja Lit Hkam Masha	
Bungli masha a mying _____	Myit dik ram/ myit dik nram
Nma ahkyen hkayawp atsam (dressing wounds)	
Hkum kahtet shadawn atsam (body temperature)	
Tsi jaw atsam (administering medicine)	
Myit kaji ai machyi masha hpe shazim atsam (to calm distressed patients)	
Nsa bai sa shangun ai atsam (resuscitate)	
Byin hkrum tsun da ai manghkang hta hkan nna shawng ra ai hpe shawng aten jaw chye ai atsam (prioritize)	
Machyi masha tsun dan ai lam ni hpe tsi sarawun kaw tsun shana ya ai	
Motorcar gau chye ai atsam	
Tang dan (reports) laika ni hpe ka chye ai atsam (report writing)	
Galaw ngut sai bungli a lam hpe up hkang lit hkam kaw tang dan lu ai atsam	
Tsi jep mahtai hpe machyi masha kaw tsun shana ya ai atsam Up hkang masha ta masat _____ nhtoi _____	

Bungli Kung Kyang Ai Atsam Shada Da A Lapran Na Lam Hpe Tam Madi Madun Ai.

(Identifying gaps in abilities)

Bungli kung kyang lam hta myit dik n ram ai gara daw rai nga ai hpe tam madi madun ai gaw bungli masha a kung kyang lam hta mala hka taw nga ai ra rawng ai daw hpe chye mu madi madun shangun ya lu ai. Ndai mala hka ning-ra nga ai daw hpe jahpring na matu wunkat sharin jahpat ai lam galaw ya ra na rai nga ai. (**Performance appraisal**) bungli galaw ai hpe jep daw dan ai galaw ngut ai ten hta (**competency assessment**) kung kyang lam hpe manu daw dan sagawn ngut yang gaw wunkat sharin jahpat ya ra ai daw hpe dai (**appraisal**) jep sagawn laika hta madi madun lu nga ai.

Ga baw-1 hta (**performance appraisal**) bungli galaw ai hpe jep daw dan ai lam a matu mahtai jaw lu na ga san ni hpe jawm myit yu saga ai. Ndai laika hta bungli pandung du dep lu na matu kaning re ai kung kyang lam nnan ra na ngu ai ga san ni hte bungli galaw ai masha hpe grau kaja hkra galaw ya lu ai kaning re ai wunkat sharin hpawng rai na ngu ai hpe madi madun nga ai.

Ga shadawn— tsang-2 (pang-2) madang na hkam kaja lam lit hkam wa gaw **report** ka ai hte mawdaw gau ai hta lai nna kaga bungli yawng hta myit dik ram ai ngu ga. Ndai bungli lahkawng a matu kung kyang lam jahkum ya ai wunkat sharin jahpat ai lam ra sai hpe madi madun lu nna, ndai lam gara hku byin wa na ngu ai masing ka lajang ra na rai nga ai.

Gara maga daw de wunkat ra na ngu ai hte bungli masha a matu wunkat hpe kaning di galaw ya na ngu ai gaw up hkang lit hkam wa hte bungli masha wa rau jawm daw dan la ra ai lam rai nga ai. Jaw htuk ai wunkat madang hte bungli a matu bung pre ai wunkat lu galaw ya na matu lahkam law law hpe htawt nna galaw sa wa ra ai. Bungli masha wa hpe wunkat sharin jahpat ya ai shaloi shi hpe shagrit jahpoi kau ai hku n rai nna, bungli a matu kung kyang lam sharin jat la ai lam hta lawm chyalu amu re ai lam chye shangun na mung ahkyak ai.

Bungli masha hku nna wunkat lung ai shaloi shi a bungli dum hprut na hpe myit tsang ai lam n nga shangun na mung ahkyak ai. Wunkat sharin ya nga ai ten laman bungli matut mana galaw byin na matu bungli masha langai mi malai bang da ya ra ai.

Bungli ginra hta wunkat jaw tim pyi gaw, bungli masha wa hpe bungli htam lahkawng galaw shangun ai zawn nbyin na matu up hkang lit hkam wa lajang ya ra ai. Wunkat gaw bungli masha a matu n pyaw n ngawn ai baw, shing n rai, lit li shangun ai baw n byin na mung ahkyak ai. Up hkang lit hkam gaw bungli masha wunkat la ngut ai hpe shi chye jat la ai kung kyang lam nna hpe jai lang lu na matu bungli lit lajang ya ra ai.

Rung Masha Ni Hta Ra Ai Wunkat Lajang Ya Na Ladat Ni

(Strategies for meeting staff training needs)

Rung masha ni ra ahkyak nga ai wunkat hpe gara hku hkrak chye lu na ngu ai ladat amy myu nga ai. Rung masha ni hpe kaja dik ai wunkat galaw up lu na ladat, galoi, gara kaw galaw ya na ngu ai hte wunkat a matu hkrat ang ai gumhpraw hpe gara hku jaw na ngu ai ladat ni ra ahkyak ai. Ndai hku kaja dik galaw lu na lam gaw (**training plan**) wunkat masing ka lajang ai lam rai nga ai.

Wunkat Masing

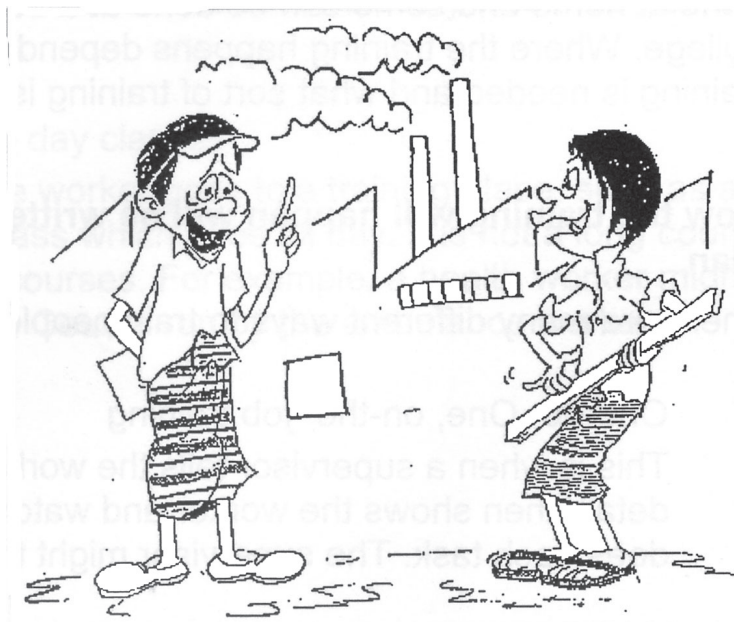
(Training Plan)

Wunkat masing gaw bungli hta ra ai kung kyang lam a ntsa e shamyet shanat npawt nhpang la nga ai. Wunkat masing ka lajang ai shaloi pandung masat na matu bungli masha a kung kyang lam hta ning-ra mala hka ai hpe madung shatai ai rai nga ai. Dai hta wunkat pandung ni, kadai, galoi, kanang kaw, gara hku sharin jahpat ya na ngu ai ni lawm nga ai.

Wunkat Pandung Hpe Wunkat Masing Hta Ka Shalawm Da Na Rai Nga Ai

(The training goal will be written into the training plan)

Up hkan lit hkam (**supervisor**) hta bungli masha (**worker**) lahkawng yan gaw wunkat pandung hpe jawm myit hkrum da ra ai. Ga shadawn- hkam kaja lam galaw ai wa a matu wunkat pandung gaw, nma hpe ahkyen hkayawp ai lam mai byin ai.

Hpa Majaw Wunkat Galaw Ai Ngu Ai Gin Jang Hpe Wunkat Masing Hta Ka Bang Da Na Rai Nga Ai.

(The reason for training will be written into the training plan)

Up hkgang lit hkam hte bungli masha gaw hpa majaw wunkat pandung hpe du dep hkap la lu ra ai ngu ai hpe myit hkrum ra ai. Ga shadawn- wunkat galaw ya ai gaw- bungli masha wa a bungli galaw ai lam grau kaja hkarak wa nna shi a (**competency proforma**) bungli kung kyang ai kamatsing laika hta **NS (not satisfactory)** myit dik nram ai kaw na **S (satisfactory)** myit dik mai ai madang de galai wa na matu rai na, shing n rai, bungli masha hpe bungli nna hta atsawm lu galaw gun hpai na matu rai na, shing n rai, bungli masha hpe kompyuta (**computer**) zawn re ai arung arai ningnan jum nna bungli shangun na matu rai na, rai nga ai.

Kadai Hpe Wunkat Jaw Na Ngu Ai Hpe Wunkat Masing Hta Ka Bang Da Ra Ai

(Who will be trained will be written in the training plan)

Wunkat masing hta wunkat sharin jahpat hkam la na bungli masha a mying ka shalawm da ra ai.

Galoi Wunkat Galaw Na Ngu ai Hpe Wunkat Masing Hta Ka Da Ra Ai

(When the training will happen will be written in the training plan)

Wunkat nkau mi hpe gaw bungli hta na kalang mi kachyi mi sharin ya lu ai. Wunkat nkau mi gaw lani mi tup aten la nna sharin mai ai. Wunkat nkau mi hpe gaw laning mi laman, shing n rai dai hta jan na rai tim, bat shagu aten loi mi hpri la nna sharin shangut la mai nga ai. Galoi ten hta wunkat galaw na ngu ai gaw, kaning re ai wunkat na ahkyak nga ai, kaning re ai wunkat hpe lata la ai ngu ai hta madung nga ai. Wunkat masing gaw wunkat sharin ten kade galu na, gara shani, gara aten hta galaw na ngu ai hpe madun da nga ai.

Kanang Kaw Wunkat Galaw Na Ngu Ai Hpe Wunkat Masing Hta Ka Bang Da Na Rai Nga Ai

(Where the training will happen will be written in the training plan)

Wunkat nkau mi gaw bungli ginra (**work place**) kaw galaw mai ai. Wunkat nkau mi hpe gaw bungli ginra na sharin gawk kata e galaw mai ai. Shing n rai, kaga shara langai ngai kaw rai tim galaw ya mai ai. Wunkat nkau mi hpe gaw dum nta nhku e galaw mai ai. Kaga wunkat nkau mi hpe gaw hkawlik (**college**) zawn re ai sharin jawng hkan galaw ya mai ai. Wunkat hpe gra kaw galaw na ngu ai gaw, kaning re ai wunkat hpe galaw ra na, kaning re ai wunkat hpe lata da ai, ngu ai hta madung na re.

Wunkat Hpe Kaning Di Galaw Na Ngu Ai Hpe Dai Wunkat Masing Hta Ka Bang Da Ra Ai

(How the training will happen will be written in the training plan)

1. Langai Hpra, Bungli Kata Na Wunkat Ndai Hpan Wunkat Wunkat Galaw Ya Yang,

(one to one on the job training)

Up hkang lit hkam wa (**supervisor**) wa gaw, bungli masha wa hpe hpa baw balaw na ngu ai lam azin ayang tsun dan nna, bungli masha hpe tatut galaw dan ngut jang, bungli masha wa dai magam lit hpe galaw nga ai shaloi sin yu nga na rai nga ai. Up hkang lit hkam wa (**supervisor**) gaw ndai hku nna bungli masha langai mi hpe magam lit amyu myu galaw na matu wunkat sharin jahpat ya lu ai. Ga shadawn- machyi masha ni tsi gawk (**clinic**) de sa wa jang, hkam kaja amu gun mash a(**health worker**) gaw sharin hkam la na wa (**trainee**) hpe nma ahkyen hkayawp ai lam, machyi masha hkum kahtet shadawn ai lam, tsi jaw ai lam machyi masha bai dum wa hkra galaw ai lam ni (**resuscitation**) sharin ya mai ai.

2. Bungli Ginra Kaw Hkum Tingdek Langai Hpra Sharin Ya Ai Lam

(One to one classes at the workplace)

Ndai gaw up hkang lit hkam hku nna bungli masha langai mi hpe bungli galaw ten laman hkying hkum mi rai rai aten la nna hpaji nnan lama ma sharin ya na myit hkum let galaw ai ladat rai nga ai. Ga shadawn-Hkam kaja amu gun masha langai mi hpe machyi masha n nga ai ten hta kasi langai ngai hte rai rai, shan lahkawng nan kasi tai nna rai rai, hkam kaja lam hpaji sharin ya mai ai.

3. Bungli Ginra Hta Uhpung Hku Sharin Ai Ladat

(Group classes at the workplace)

Ndai gaw up hkang lit hkam (**supervisor**) hku nna bungli masha hpung mi hpe sharin jahpat ya ai lam rai nga ai. Bungli masha law law hpaji amyu mi hpe sha jawm sharin la ra ai shaloi, marai langai hpra hpe sharin ya na malai, ndai hpan uhpung hku sharin jahpat ya ai ladat hpe jai lang ra ai.

4. Bungli Shinggan De Na Sharin Hpungjat Ai Lam

(Off the job course)

Ndai gaw bungli masha hku nna mare buga shawa hpawng hpe hpareng ai ladat (**certificate in community management**) zawn re ai hpaji lama ma hpe sharin la hpang wa yang na amu rai nga ai. Ndai zawn re ai shakat laika (**course**) ni gaw laning mi shing nrai lahkawng ning aten galu sharin hkam la ra ai baw rai nga ai. Ndai hpan shakat laika (**course**) hpe gaw bungli ginra hta amu n galaw ai mash ani sharin ya ai rai nga ai. Dai zawn re ai shakat laika (**course**) gaw sumtsan htinglet hpaji (**distance education**) shing nrai sharin gawk kata na hpaji (**classroom course**) mai byin ai. Shawoi

na htung hku nga yang, bungli masha gaw bungli galaw let e, bat mi hta hkying hkum 2 hte hkying hkum 3 daram aten jaw nna sharin la mai ai re.

5. Bungli Shinggan De Lani Mi Sharin Hpawng

(Off the job, one-day classes)

Ndai gaw, bungli mash ahku nna lani mi tup hkawlik (**college**) zawn re ai sharin gawk langai ngai de sa du sharin la ai ladat rai nga ai. Ga shadawn-Hkam kaja dap magam gun masha langai mi gaw, tsi rung mawdaw hta amu galaw masha ni (**ambulance worker**) sharin ya ai ningshawng tsi mawan (**first aid course**) wunkat sa sharin la mai ai.

6. Mungbawng Zuphpawng Ni

(Conference)

Ndai gaw bungli masha hku nna kaga bungli ginra na bungli masha ni hte bawngban ai mungbawng zuphpawng de sa lawm ai lam rai nga ai. Ga shadawn-Mon Mungdaw na hkam kaja dap magam gun ni yawng Mawlamyaing mare de mungbawng zuphpawng sa lawm ai lam rai nga ai.

7. Bungli Kata Tatut Hte Laika Hpe Bungli Sharin Masha Langai Hpra Dek Dek Wunkat Jaw Ai Lam

(Apprenticeships with one to one on the job training and course work)

Ndai gaw, bungli mash langai mi hpe hka tingrat (**pipe**) gram bungli myi hrap wan bungli, laksana bungli zawn re ai bungli ni sharin jahpat ya yang, kung kyang ai masha langai ngai kaw tatut sharin la nna laika hku mung sharin hkam la ai ladat rai nga ai.

Bungli masha gaw wunkat amyu mi hta jan nna kaga law law sharin hkam la nga ai. Ga shadawn-hkam kaja dap magam gun masha jawng ma langai mi gaw, hkum tingdek langai hkrai hku nna mung, bungli kata na wunkat hku nna mung, marai langai hpra sharin gawk hta sharin la ai ladat hku nna mung, bungli shinggan de sa sharin hkam la ai hku nna mung hpaji hpungjat la mai ai.

Sharin la ai lam amyu myu a matu sharin ladat shagu gaw shi na shi grau kaja ai lam nga ai. Ladat nakau mi gaw bungli masha nkau mi a matu grau htap htuk manu nga ai. Up hkang lit hkam (**supervisor**) hte bungli masha (**worker**) yan gaw wunkat masing (**training plan**) hpe ka lajang ai shaloi, gara wunkat ladat (**training method**) gaw gara bungli masha (**worker**) a matu grau hkrak na, gara bungli ginra (work place) a matu grau htap htuk na, gara wunkat pandung (**training goal**) hpe du dep hkap lu na matu grau kaja ai ladat rai na, ngu ai hpe bawngban jahkrup da ra ai.

Wunkat masing (**training plan**) hta ndai wunkat gaw, bungli masha bungli masing (**worker's work plan**) hta gara hku akyu jaw na ngu ai hpe mung ka shalawm da ra ai. Ga shadawn-hkam kaja dap magam gun langai mi gaw shani shagu, 4:00 pm hta hkum tingdek (**one to one class**) sharin gawk lung ra nna, dai ten hta nan machyi masha hpe tsi tsi lajang ra ai lam byin chye ai. Hkam kaja dap magam gun masha langai mi a wunkat masing gaw lawu na hte maren mai byin ai-

Wunkat Masin (Training Plan)

Kadai (**who**) na matu ndai wunkat masing ra ai: Hser Nei

Wunkat pandang: Lawu de madun da ai kung kyang lam ni hpe lu la na matu:

- Nma hpe ahkyen hkayawp chye ai atsam
- Hkum kahtet ai madang hpe shadawn chye ai atsam
- Tsi chye jaw ai atsam
- Myit daw hten ai machyi masha hpe shazim lu ai atsam
- Bai dum wa hkra galaw ai atsam (**resuscitate**)
- Byin wa ai manghkang hta hkan nna machyi masha hpe ningshawng jaw chye ai atsam. (**prioritize**)
- Machyi masha tsun dan ai hpe tsi sarawun kaw shana chye ai atsam
- **Motorcar** (mawdaw) chye gawt ai atsam
- Up hkang lit hkam (**supervisor**) kaw galaw ngut sai bungli
- **Report** (tang dan laika) chye ka ai atsam
- Machyi masha hpe byin hkrum nga ai ana a kumla byin masa tsun dan chye ai atsam.

Hpa Majaw (why) Hser Nei Wunkat La Ra A Ta? Hkam kaja dap magam gun masha tai wa na matu (bungli nnan)

Galoi? (when)

- Hser Nei gaw 1998 ning January Shata hta wunkat sharin hkam la hpang na.
- Hser Nei gaw bat langai ya shani kaw na bat manga ya shani du hkra jahpawt 9:00 am hte shani 12:00 pm lapran bungli sharin la ai hkam kaja dap magam gun masha hku amu galaw na
- Hser Nei gaw, February Shata kaw nna, Bat langai ya shani kaw na bat manga ya shani du hkra mare buga shawa masha daw jau bungli hte hkam kaja lam hpaji lakmat sharin hpawng (**certificate in community services and Health**) hpe 1:00 pm hte 4:00 pm lapran lung na.
- Hser Nei gaw Bat langai ya kaw na bat manga ya du hkra, 4:00 pm hte 5:00 pm lapran hkum tingdek marai langai hkrai sharin ai wunkat hpe hkam la na.
- Hser Nei gaw January shata hta Bat langai ya shani kaw na bat manga ya shani du hkra 1:00 pm hte 4:00 pm lapran **motorcar** (mawdaw) gau sharin na.

Kanang kaw? (Where)

Mare buga tsi gaw hta sharin hkam la na.

Gara hku galaw na? (How)

- Hser Nei hpe lahta tsang tsi magam gun Hser Paw yu up hkuang ya na. Hser Nei hpe Hser Paw hku nna wunkat jaw nga ai aten laman Hser Paw a bungli yi ngam kaw Naw Wah yan Naw Say lit shang la gun hpai ya na.
- Hser Paw gaw Hser Nei hpe hkum tingdek shi langai hpe hkrai sharin ya ai wunkat hta hkam kaja dap magam gun masha galaw ra ai lit yawng tatut sharin ya na. (Dai hta nma ahkyen hkayawp lajang ai lam, hkum kahtet shadawn ai lam, tsi jaw ai lam, machyi masha hpe shazim ai lam hte bai dum wa hkra lajang ai lam ni ra)
- Hser Paw gaw Hser Nei hpe tatut hkam kaja dap magam gun ni a lit yawng sharin ya ai shaloi hkum tingdek marai langai hkrai bungli kata wunkat jaw na. (**on the job one to one training**)
- Hser Nei hpe hkam kaja lam lakmat hpaji shawng na ga baw manga sharin ya ngut jang, Hser Paw gaw Hser Nei hpe bungli kata hkum tingdek marai langai hkrai tsi gawk hpareng ai hpaji (**one to one on the job training in clinic management tasks**) bai matut sharin ya na rai nga ai. (dai hta gaw machyi masha hpe ningshawng jaw ai lam **prioritizing patients**, machyi masha tsun dan ai hpe tsi sarawun kaw tang shana ya ai lam, **report** ka ai lam, up hkuang lit hkam hpang de tang madun ai lam, machyi masha hpe shi a machyi ana a lam sang lang dan ai lam ni lawm na rai nga ai.)
- Hser Nei gaw sak kung ni hpe hpaji sharin ya ai masha kaw **motorcar** (mawdaw) sa gau sharin na rai nga ai. Hser Nei gaw sumtsan laika htinglet hpaji sharin ai lakmat jaw wunkat kaw jawng mying sa bang na rai nga ai. (**certiccate as a distance education student**). Hser Nei gaw tsi gawk rung kata e hpaji sharin la na rai nga ai.

Wunkat Hta Jai Na Gumhpraw Tam La Ai Lam

(Accessing training funds)

Rung masha ni hpe wunkat galaw ya yang gumhpraw hkrat ra ai. Bungli ginra (**work place**) rung gaw, wunkat sharin jahpu, sharin sara ni a matu shabrai, laika buk, sumla hkrung (**video**) lahkawn, wunkat arung arai zawn re ai manu, bawngban hpawng sa na lam jarit hte lani mi sharin hpawng lung jarit zawn re ai jai gumhpraw, rung masha wunkat lung nga yang bungli malai shang galaw ai masha ni hpe jaw na shabrai ni hpe htuk jaw ra na re. Hpareng wa (**manager**) gaw wunkat a matu gumhpraw hpyi shawn ai shaloi, ndai wunkat jarit ni hpe mung tang shalawm ra ai. Kalang lang bungli ginra gaw, Magam Dap (**Department**) jahkrat ya ai gumhpraw hta grau jai ra chye ai. Shanhte gaw, alak mi gumhpraw tam jat ra na re.

Lahta de madun tawn ni ga shadawn kasi hta hpareng wa (**manager**) gaw, gumhpraw htawk ai dap (**funding department**) hte matut mahkai nna, jan jai ra ai gumhpraw hpe hpyi la lu na lam nga ai. Shing nrai kaga bungli dap de mung mai hpyi ai.

Hpareng wa (**manager**) gaw wunkat masing (**training plan**) hpe ka lajang nna, wunkat sharin hkam la na masha san da na matu jai gumhpraw hpe hkam kaja hkringmang (**Ministry of Health**) de hpyi shawn mai nga ai. Bungli ginra (**work place**) hku nna gaw, wunkat jaw na rung masha lu da sai lam hte, wunkat sharin hkam la na masha hpe mung wunkat ngut jang bungli jaw lu na re ai lam tang madun dan ra ai.

Nta Kata Kaw Wunkat sharin ai lam

(Running in-house training)

Nta kata na wunkat gaw bungli hta wunkat sharin ai lam rai nga ai. Dai gaw bungli masha langai mi a matu mung mai byin ai. Bungli masha law law a matu mung mai byin ai.

Bungli hta wunkat galaw na matu bungli ginra gaw wunkat jaw ya na masha langai mi hpe bungli jaw da ra ai. Up hkang lit hkam wa nan wunkat sharin ya ra yang shi wunkat sharin ya nga aten laman, shi a bungli yi ngam hta malai shang galaw ya na bungli mash aa matu shabrai hpe buhgli ginra (**work place**) hku nna htuk jaw ra na re. Lama wa rai nna, up hkang lit hkam wa gaw rung masha hpe wunkat n jaw lu yang, sharin ya na kaga masha tam nna dai wa hpe shabrai jaw ra na re. Lani mi bungli dabang (**one-day off work shop**) shing n rai matut manoi sharin ai lam (**on going classes**) a matu sharin sara tam la mai na re.

Hpareng wa (**manager**) gaw, kaga bungli hpung ni (**organizations**) hpe matut mahkai nna dai zawn re ai sharin na nga, n nga, san sagawn na rai nga ai. Bungli dabang (**work place**) gaw wunkat sharin sara hpe garai nta yang, wunkat pandung ni hpe chye tawn nna, rung masha a matu kaning re ai wunkat hpe ra ahkyak nga ai lam hpe shawng asan sha chye da ra ai. Bungli hpung nkau mi gaw, compyuta (**computer**) hpaji, up hkang hpareng hpaji (**management**) hte matut mahkai hpaji (**communication**) hpe lani mi sharin ai wunkat galaw ya lu na ma ai.

Hpareng wa (**manager**) hku nna, wunkat jaw na sara wa gaw bungli ginra hta kaja wa ra ahkyak ai masha rai na hte, dai wa gaw rung masha ni hpe wunkat jaw yu ai mahkrum madup lu sai wa rai nga ai lam hkarak sagawn da ra ai.

Hpareng wa (**manager**) gaw wunkat jaw na sara wa hte hkum shaga nna, wunkat a matu masing hte sharin gawk amu lam ni ka lajang ra ai. Shan lahkawng gaw wunkat pandung hpe asan sha chye na tawn ra ai. Wunkat hpe gara hku galaw na, galoi galaw na, kanang kaw galaw na ngu ai lam shan lahkawng yan myit hkum da ra ai. Hpareng wa gaw wunkat galaw yang lawu de na lam ni lawm na matu lajang ra ai—

- Rung masha a matu akyu rawng na
- Wunkat pandung de du dep hkap lu na,
- Rung masha a matu mala la sari yawm ai baw nrain hte nau yak ai n rai na,
- Rung masha a matu nau loi ai n rai na,
- Rung masha hpe sari shagrit kau ai lam n byin na,
- Rung masha a aten majoi lahpawt kau ai lam nbyin na hte nau n shatin na, hte
- Wunkat pri nen ai hku galaw lu na rai nga ai.

Hpareng wa (**manager**) gaw wunkat jaw ya na sara (**trainer**) hpe tam lajang da lu yang wunkat galaw na shara hpe bai jahkrup ra sai. Shan lahkawng gaw bungli dabang (**workshop**) a matu gawk shara tam lajang ra na rai nga ai. Kalang lang bungli hpung ni (**organizations**) gaw bungli ginra hta htap htuk ai gawk n lu yang mungbawng gawk rai rai, laika sharin jawng rai rai, hkawlik (**college**) jawng gawk rai rai shap chye ma ai.

Dai hpang Hpareng wa (**manager**)gaw galoi wunkat galaw na ngu ai nhtoi hpe masat ra sai. Shan lahkawng gaw wunkat sharin na nhtoi hpe kaga rung masha ni hte bawngban jahkrup na rai ma ai. Shan lahkawng gaw, bungli ginra hta amu nau nshuk ai aten hpe tam ra nga ai. Shan lahkawng gaw, dai bungli hpung (**organization**) a ntsa e shamyet shanat nga ai masha ni machyi masha gat mari ai ni hpe manghkang n jaw na aten ladaw hpe tam ra na rai nga ai. (*e.g; patients, clients, customers*)

Dai hpang Hpareng wa (**manager**) gaw, rung masha ni bungli dabang (**workshop**) de sa lawm lu na aten hpe tam lajang ai lam galaw ra na re. Shanhte gaw, rung hpe pat da ra na rai nga ai, shing n rai, rung hte matut mahkai ai shiga ni hpe hkap la na rung masha loi mi hpe rung sin shangun da ra na rai nga ai. Shing n rai, rung masha ni ni bai du wa yung hkrum shaga na aten jahpan (**appointments**) lajang da ra na rai nga ai.

Rung Shinggan De Na Wunkat

(External training)

Rung shinggan de na wunkat ngu ai gaw, bungli hte tsan gang ai kaw galaw ai wunkat (**off the job training**) rai nga ai. Dai gaw lani mi na sharin hpawng mung mai byin ai, shing n rai, mare buga hpareng hpaji lakmat wunkat (**certificate in community management**) zawn re ai aten galu matut manoi sharin ai wunkat mung mai byin ai. Dai hta sharin gawk kata na wunkat (**classroom training**) hte sumtsan laika htینگlet hpaji (**distance education coures**) mung mai byin ai.

Hpareng wa (**manager**) gaw rung masha ni a matu bungli shinggan de na wunkat tam ya mai ai. Hpareng wa (**manager**) hte bungli masha gaw rung masha bungli masa jep jahpan laika (**staff performance appraisal**) hte bungli kung kyang lam jep sagawn laika (**competency proformas**) hku nna kaning re ai wunkat galaw ya ra ai lam mu mada tawn na masai. Hpareng wa (**manager**) gaw wunkat sharin na shakat laika (**courses**) hte seng nna kaga bungli hpung ni (**organizations**) shaing n rai, kaga magam dap ni (**departments**) hpe matut mahkai nna tam san sagawn ra nga ai. Ndai bungli dap ni gaw, sharin ai shakat laika (**courses**) law law hpe lu tawn ma ai. Dai dap ni gaw, shakat laika yawng a lam kata lam sang lang ai hpe azin ayang chye tawn ma ai.

Hpareng wa (**manager**) hku nna htap htuk ai sharin shakat laika (**courses**) hpe mu tam jang bungli masha hte dai lam bawngban na rai nga ai. Shan lahkawng gaw, bungli masha hku nna hpaji sharin la ai de bat mi hta kade lang lu sa na, shing n rai hpaji sharin let bungli kade galaw lu na, ngu ai hpe jahkrup la ra ma ai. Shan lahkawng yan gaw, ndai wunkat sharin ai lam hte shan lahkawng a bungli gara hku jaw ang na hpe myit hkrum tawn ra ma ai. Shan lahkawng gaw, wunkat masing (**training plan**) hpe jawm ka lajang ra ma ai.

Dai hpang bungli masha gaw wunkat lung na matu shawk shawn ai laika ka bang ra na rai nga ai. Bungli masha hpe sharin hpawng hta hkap la sai hte rau gaw, mying jahpan bang nna hkrat ang ai gumhpraw mung bang ra sai. Shaloi wunkat hpe sharin hpang wa lu na rai nga ai.

Ga Shagyin

(Summary)

Ndai gabaw hta rung masha ni hpe wunkat gala ya ai lam jawm myit yu saga ai. Anhte hku nna gaw, bungli hte masha laksan jep sagawn ai lam (**job and personal specification**) hku nna mung, bungli lama ma a matu kung kyang ai lam jahpan lajang ai (**competency lists for a job**) hku nna mung, masha hkum shagu a atsam ni hpe jep jen madun ai (**assessing a persons abilities**) hku nna mung, bungli kung kyang ai hpe jep yu ai laika hkrang (**competency proforma**) hpe jai lang nna rung masha langai mi hpe galaw ya ra ai wunkat gaw kaning re ai wunkat kun ngu ai hpe tam madi madun ai hku nna mung, galaw ra ai wunkat hpe sawk tam ai ladat ni hpe myit yu lai wa saga ai.

Rung masha ni hpe galaw ya ra ai wunkat a matu bungli ginra (**work place**) hku nna lajang ya lu na lam amyuu myu hpe mung myit yu saga ai. Bungli ginra gaw, wunkat pandung ni hte dai wunkat hpe kadai galaw ya na, galoi galaw na, gara kaw galaw na, kaning rai galaw na nga ai lam ni lawm ai wunkat masing (**training plan**) ka lajang ai hku nn adai lam shabyin lu nga ai. Anhte gaw wunkat ladat amyuu myu a lam hpe myit yu ga ai. Bungli ginra hku nna, rung masha hpe wunkat galaw ya na jai gumhpraw gara hku tam la mai ai hpe mung myit yu saga ai. Nhku kata wunkat sharin ai lam hte shinggan de wunkat galaw ai lam hpe gara hku hkyen lajang na mung jawm myit yu lai wa saga ai.

